

Archiefwerking met betrekking
tot het architecturale erfgoed

Beleidsplan 2008-2012

CentrumVlaamseArchitectuurarchieven

INHOUD

0.	Missie van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa)	3
0.1	Context	3
0.2	Missie	3
0.3	Beleidsplan en missie	4
1.	Doorlichting van de actuele situatie	5
1.1	Kritische doorlichting van het veld van de architectuurarchieven (SWOT-analyse)	5
1.1.1	Sterkte van het veld	5
1.1.1.A	Een veelheid aan archiefvormers	5
1.1.1.B	Inspanningen van de overheid	6
1.1.1.C	Overkoepelende initiatieven voor architectuurarchieven	6
1.1.2	Zwakte van het veld	7
1.1.2.A	Gebrekkige kennis over archiveren bij de archiefvormers	7
1.1.2.B	Sensibiliseren is de enige strategie	7
1.1.2.C	Spanning publiek- en privaatrechtelijke archieven	8
1.1.2.D	Spanning tussen roerend en onroerend erfgoed	8
1.1.2.E	Versnippering van het veld van de archiefbeheerders van architectuurarchieven ..	8
1.1.2.F	Het ontbreken van een weloverwogen acquisitieprofiel	9
1.1.2.G	Spanning tussen archiefvormers en –beheerders	9
1.1.2.H	Beperkte valorisatie	10
1.1.2.I	Grote diversiteit aan materiaal: de facto een zwakte voor architectuurarchieven ..	10
1.1.3	Opportunititeit	11
1.1.3.A	Canonverbreding bij architectuurarchieven in Vlaanderen: dé grote opportuniteit.	11
1.1.3.B	Coördinatie en samenwerking: opportuniteit én noodzaak	12
1.1.4	Bedreigingen	13
1.1.4.A	Commerciële waarde van archiefbescheiden	13
1.1.4.B	Canonbevestiging van archiefvormers	13
1.1.4.C	Gebrek aan kennis van de culturele waarde van architectuurarchieven	13
1.2	Kritische doorlichting van de werking van het CVAa (SWOT-analyse)	14
1.2.1	Sterkte	14
1.2.2	Zwakte	16
1.2.3	Opportunititeit	17
1.2.4	Bedreiging	18
1.3	Conclusies en beleidsuitdagingen	19
1.3.1	Kennis over architectuurarchieven opbouwen: internationale standaarden over architectuurarchieven koppelen aan deskundigheid op Vlaams niveau	19
1.3.2	Via coördinatie en netwerkvorming tendens tot versnippering van kennis en bewaarplaatsen van architectuurarchieven stoppen én kennis verspreiden	20
1.3.3	Archiefvormers, -beheerders en het brede publiek bewust maken van het belang van architectuurarchieven als erfgoed	20
2.	Het beleid van het CVAa voor de toekomst (2008-2012)	22
2.1	De realisatie van de beleidsuitdagingen: verschillende beleidsopties	22
2.1.1	Een acquisitieprofiel voor architectuurarchieven uitwerken	22
2.1.2	Continueren van het onderzoek in functie van uitbouw expertisecentrum	23
2.1.3	Een model uitwerken voor de toekomst van architectuurarchieven	24
2.1.4	Uitbouwen van een gespecialiseerd netwerk	27
2.1.5	Sensibilisatie voor architectuurarchieven stimuleren	28
2.2	Strategische doelstellingen en beleidsindicatoren	29
2.2.1	Definiëring van het toekomstmodel van het bewaren van architectuurarchieven	29
2.2.2	Definiëren van het acquisitieprofiel in functie van collectievorming op Vlaams niveau 29	29
2.2.3	Archivalische deskundigheid over architectuurarchieven permanent optimaliseren ..	29
2.2.4	Deskundigheid opbouwen rond digitale archieven	30
2.2.5	Coördineren	30
2.2.6	Sensibiliseren	30
2.2.7	Geïntegreerde projecten	31

2.3	Operationele doelstellingen en resultaatsindicatoren	32
2.3.1	Vorbereiding van het model voor de toekomst en onderzoek depotwerking	32
2.3.2	Uitwerking van het acquisitieprofiel	32
2.3.3	Archivalische deskundigheid over architectuurarchieven: tweesporenbeleid	34
2.3.4	Digitale archieven	34
2.3.5	Platform en netwerk.....	35
2.3.6	Sensibilisatieacties	36
2.3.7	Geïntegreerde projecten uitwerken	38
2.4	Overzicht koppeling missie aan beleidsuitdagingen, -opties, strategische en operationele doelstellingen	39
3. Concrete werking		41
3.1	Timing.....	41
3.1.1	Objectieven te bereiken resultaten na vijf jaar	41
3.1.2	Evolutie inhoudelijke klemtonen	42
3.1.3	Stappenplan	44
3.2	Personeel en begroting	49
3.2.1	Personeel	49
3.2.1.A	Intern, bestaande personeelsstructuur	49
3.2.1.B	Extern personeel	50
3.2.1.C	Aangroei personeel	50
3.2.1.D	Organigram	51
3.2.2	Financiële middelen.....	51
3.3	Evaluatie.....	52
4. Bijlagen		53
4.1	Situering en infrastructuur	53
4.2	Ledenlijst van de Raad van Bestuur	54
4.3	Ledenlijst van de Algemene Vergadering	55
4.4	Statuten van het Vlaams Architectuurinstituut	57

0. Missie van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa)

0.1 Context

Architectuurarchieven maken als kennisdragers deel uit van het collectieve, cultureel geheugen van Vlaanderen. De kennis van de architecturale inrichting van Vlaanderen is immers niet alleen in de gerealiseerde, steeds veranderende omgeving terug te lezen; ze ligt ook opgeslagen in de geschreven en getekende archiefstukken. Architectuurarchieven representeren een rijke culturele erfenis waaruit overheden, architecten, (kunst)historici, restauratoren, opdrachtgevers, eigenaars, studenten, pers, én het brede publiek vandaag nog steeds kunnen putten.

De voorbije decennia bestond in Vlaanderen geen eenduidige politiek met betrekking tot architectuurarchieven. In tegenstelling tot buurlanden als Nederland en Frankrijk, waar centrale archiefdepots werden opgericht voor het verwerken van architectuurarchieven en respectievelijk het Nederlands Architectuurinstituut (NAi, °1998) en het Institut Français d'Architecture / Centre d'Archives d'Architecture du XXe siècle (IFA, °1980) het licht zagen, werden in Vlaanderen geen algemene maatregelen genomen om architectuurarchieven te beschermen.

Recent werd een inhaalbeweging op gang gebracht. In het Archiefdecreet van 19 juli 2002 betreffende de privaatrechtelijke culturele archieven werden naast bepalingen met betrekking tot de archief- en documentatiecentra op basis van maatschappelijk-filosofische stromingen ook een aantal archief- en documentatiecentra op basis van culturele thema's erkend. Per thema werd door de Vlaamse regering slechts aan één archief- en documentatiecentrum een subsidie toegekend voor de beleidsperiode 2003-2007. De archiefwerking met betrekking tot het architecturale erfgoed werd toevertrouwd aan het Vlaams Architectuurinstituut. Binnen deze instelling werd in november 2003 het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) opgericht.

0.2 Missie

Het CVAa heeft van de overheid de opdracht gekregen om 'het Vlaams archiefcoördinatiecentrum voor architectuur' te zijn en in functie daarvan haar werking uit te bouwen. Daarbij ligt de klemtoon op vier afzonderlijke opdrachten die evenwel complementair zijn.

- In de eerste plaats heeft het CVAa de taak om deskundigheid en expertise te ontwikkelen over privaatrechtelijke architectuurarchieven. Als expertise- en kenniscentrum wil het CVAa praktijkondersteunend advies verlenen aan archiefbewaarders en -vormers. Deze rol omvat ondermeer het verzekeren van de doorstroom van internationale kennis rondom het vormen, ontsluiten en bewaren van architectuurarchieven naar Vlaanderen. Verder wil het CVAa ook actief bijdragen aan een valorisatie van de bestaande lokale expertise en kennis.
- Ten tweede wil het CVAa als coördinatiecentrum de inventarisatie en het in kaart brengen van alle relevante gegevens betreffende de privaatrechtelijke architectuurarchieven in Vlaanderen op zich nemen. De coördinatie heeft eveneens betrekking op de samenwerking tussen de bestaande archiefinstellingen die architectuurarchieven bewaren. Het CVAa wil een platform zijn waarop de noden en vragen van het veld van de architectuurarchieven aan de orde kunnen worden gesteld. Het CVAa koppelt deze platformfunctie aan haar rol als aanspreekpunt voor de overheid; het centrum wil daarbij fungeren als de spreekbuis tussen het veld van de architectuurarchieven en de overheid.
- Ten derde wil het CVAa sensibiliseren rond architectuurarchieven. Dit heeft betrekking op het niveau van de archiefvormers (de architecten), archiefbeheerders (diverse archiefinstellingen), de lokale en Vlaamse overheden en het brede publiek. Het CVAa beoogt een hefboomfunctie te vervullen wat betreft publiekswerking om zo de collecties van bestaande archiefinstellingen en het onderzoek rondom architectuurarchieven ruimer bekend te maken.
- Tot slot dient het CVAa ervoor te waken dat de privaatrechtelijke architectuurarchieven die bedreigd zijn niet verloren gaan. In de eerste plaats moet het CVAa overdrachten organiseren opdat wordt verhinderd dat waardevolle architectuurarchieven verloren raken. In noodscenario's, om te voorkomen dat architectuurarchieven definitief verloren gaan, kan het CVAa zelf tijdelijk architectuurarchieven opnemen.

Samenvattend kan men de missie als volgt omschrijven:

Het CVAa wil ten dienste staan van al wie met privaatrechtelijke architectuurarchieven in Vlaanderen te maken heeft. Daartoe wil het:

- **kennis en expertise** over architectuurarchieven **opbouwen en verspreiden**,
- als **archieffcoördinatiecentrum** een platform bieden voor overleg en kennisuitwisseling en aanspreekpunt zijn,
- een gedifferentieerd publiek **sensibiliseren** voor het belang van architectuurarchieven als collectief erfgoed,
- een **duurzame bescherming voorzien** voor architectuurarchieven die dreigen verloren te gaan.

Met de inbedding van het CVAa in het VAI onderstreept de overheid haar intentie om de archiefwerking rond architecturaal erfgoed in een globaal architectuurbeleid te verankeren.

- Het illustreert hoe een belangrijke inhoudelijke complementariteit wordt gepercipieerd tussen het hedendaagse debat over architectuur en het bewaren van het geheugen over architectuur. Deze complementariteit heeft ook strategische voordelen, waarover later meer.
- In de missie van het VAI lezen we dat het instituut “zowel het brede publiek als professionelen, onderzoekers, de media en de overheid wil interesseren in en sensibiliseren voor kwalitatieve eigentijdse architectuur”. Ook het CVAa houdt steeds een breed doelpubliek voor ogen in het sensibiliseren voor het belang van architectuurarchieven als cultureel erfgoed en de professionalisering van dit domein. Het CVAa wil ten dienste staan van archiefbeheerders, archiefvormers, restaurateurs, onderzoekers, studenten, de pers, het beleid en het brede publiek. In functie hiervan ontwikkelt het centrum een genivelleerde werking.

0.3 Beleidsplan en missie

Onderliggend beleidsplan kwam tot stand na een grondige doorlichting van het veld in de huidige beleidsperiode (2003-2007). Een van de kernopdrachten van het CVAa was om in die periode een ‘stafkaart’ van het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen op te stellen. Om strategische keuzes te maken en zo zijn opdracht goed te vervullen was degelijk onderzoek nodig voor het jonge CVAa. Het versnipperde landschap van de architectuurarchieven was immers nog relatief onbekend terrein. Wie komt in aanraking met archieven? Wat zijn de verschillende spanningsvelden? Wat zijn de sterktes en zwaktes binnen de onderzochte sector? De resultaten van dit onderzoek werden gebundeld in de publicatie: Avermaete Tom, Nevejans Annelies en Provo Bregje, *Architectuurarchieven in Vlaanderen. Kwalitatieve veldbeschrijving en analyse van het Vlaamse architectuurarchieflandschap*, VAI/CVAa, Antwerpen, 2006.

Het beleidsplan bestaat uit twee grote delen. Het eerste deel is opgebouwd vanuit een dubbele analyse: ten eerste worden de resultaten van dit stafkaartonderzoek in een SWOT-analyse bondig doorgelicht. Ten tweede wordt ook de werking van het CVAa en zijn positie in het architectuurarchieflandschap kritisch onderzocht in een SWOT-analyse. De dubbele analyse resulteert in het formuleren van de belangrijkste beleidsuitdagingen.

Het tweede deel bevat het plan van de werking van het CVAa voor de toekomst. Dit deel geeft een antwoord op de beleidsuitdagingen. Eerst worden de verschillende beleidsopties gedefinieerd. Daarna wordt uiteengezet welke strategische en operationele doelstellingen worden ontwikkeld om ze te verwezenlijken.

Het beleidsplan werd geschreven door Sofie De Caigny, sinds 1 november 2006 aangesteld als coördinator van het CVAa, in samenwerking met medewerkers van het VAI (Katrien Vandermarliere en Roeland Dudal) en het CVAa (Annelies Nevejans).

Het beleidsplan werd grondig besproken op de bijeenkomst van de Raad van Bestuur van het VAI/CVAa van 15 januari 2007.

De visie van de belangrijke actoren in het veld van de architectuurarchieven over de toekomstige werking van het CVAa werd gehoord op de verschillende bijeenkomsten van de Adviesraad van het CVAa. De aanbevelingen die werden gedaan, werden meegenomen bij het opmaken van onderstaand beleidsplan.

1. Doorlichting van de actuele situatie

Om de belangrijkste beleidsuitdagingen en -opties met betrekking tot privaatrechtelijke architectuurarchieven correct te definiëren, moet in de eerste plaats vertrokken worden van een analyse van de huidige situatie van deze architectuurarchieven in Vlaanderen. Ten tweede wordt de huidige werking van het CVAA en haar invloed op het veld van de architectuurarchieven diepgaand geanalyseerd. De kritische doorlichting van het veld en de doorlichting van de eigen organisatie zijn met andere woorden complementair.

1.1 Kritische doorlichting van het veld van de architectuurarchieven (SWOT-analyse)

Onderstaande paragrafen geven een grondige analyse van het veld van de architectuurarchieven zonder daarbij volledigheid te ambiëren; daarvoor is het landschap van de architectuurarchieven te omvangrijk en divers. Het landschap van de architectuurarchieven wordt vormgegeven door: 1) archiefvormers, 2) archiefbeheerders, 3) het beleidsveld en 4) overkoepelende initiatieven. We definiëren architectuurarchieven daarbij als het resultaat van de sociale interactie tussen de verschillende actoren in het veld van de architectuur (architecten, aannemers, bouwheren), maar ook tussen verschillende actoren in het veld van de archieven: archiefvormers, archiefbeheerders en archiefgebruikers.

1.1.1 Sterkte van het veld

1.1.1.A Een veelheid aan archiefvormers

Naast architecten zijn er in Vlaanderen nog verschillende andere archiefvormers die architectuurarchieven voortbrengen. Daardoor is het mogelijk om een zeer gediversifieerd en genuanceerd beeld van het ontstaansproces van de bebouwde omgeving te krijgen. Zo worden architectuurarchieven gegenereerd door:

- Onderwijs- en onderzoekinstellingen van architectuur
- Bouwheren
Opdrachtgevers beschikken over architectuurdocumenten. Zij ontvangen presentatietekeningen, briefwisseling, bestekken enz. van de architect om het bouwproces op te volgen.
 - Grote instellingen houden er vaak een afzonderlijke dienst op na voor het beheren van hun gebouwen, waar bouwdoSSIERS worden bewaard.
 - Ook de overheid genereert architectuurarchief omdat zij vaak optreedt als bouwheer, deze archieven zijn evenwel als publiekrechtelijk geklasseerd.
- Instellingen die zich bekommeren om hedendaagse architectuur genereren heel wat boeiend archivalisch materiaal zoals bijvoorbeeld het Vlaams Architectuurinstituut, de Vlaams Bouwmeester en het Internationaal Kunstcentrum deSingel, lokale architectuurverenigingen en andere culturele actoren.
- Instellingen voor onroerend erfgoed
Ook actoren die zich bekommeren om het onroerend erfgoed verzamelen documentatie, maken documenten aan en zijn belangrijke archiefvormers.

1.1.1.B Inspanningen van de overheid

Zowel het erfgoedbeleid als het archiefbeleid heeft een belangrijke invloed op het beheer van architectuurarchieven.

- Na een voorbereidingsperiode vanaf 2001 keurde het Vlaams Parlement begin 2004 het *Erfgoeddecreet* goed met de bedoeling erfgoed verder tot een volwaardig beleidsdomein te laten uitgroeien.
- De archieffsector vormt een apart segment van de erfgoedsector. Het Archiefdecreet 'houdende de privaatrechtelijke culturele archiefwerking' werd goedgekeurd op 19 juli 2002. Het legde een aantal culturele thema's vast waarrond archiefwerking kon worden opgestart. Sinds 2003 is dit voor het architecturale erfgoed de verantwoordelijkheid van het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa).
- De Archiefbank Vlaanderen, een digitaal register voor privaatrechtelijke archieven in Vlaanderen, wordt ontwikkeld door de vier archief- en documentatiecentra op basis van maatschappelijk-filosofische stromingen. Het CVAa voert in deze databank beschrijvingen over architectuurarchieven in.
- Naast de subsidiëring via het archiefdecreet kunnen culturele thema-archief- en documentatiecentra een projectsubsidie aanvragen binnen het kader van het erfgoeddecreet om kennis te ontwikkelen.

1.1.1.C Overkoepelende initiatieven voor architectuurarchieven

- CVAa: Het CVAa werd in november 2003 opgericht in het kader van het Archiefdecreet. Het vervult een coördinerende rol in het versnipperde landschap van architectuurarchieven in Vlaanderen. De specifieke werking van het CVAa wordt behandeld onder punt 2.2.
- Om kennis en expertise te ontwikkelen over architectuurarchieven teneinde ze op een wetenschappelijk verantwoorde manier te bewaren en te ontsluiten, kan gebruik worden gemaakt van de kennis die een aantal overkoepelende initiatieven in het veld bieden.
 - vzw Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief-, en Documentatiewezenen
 - Culturele Biografie Vlaanderen
 - een aantal regionale overlegplatformen zoals de Kring van Archivarissen in de Provincie Antwerpen (KAPA) en het West-Vlaams Archievenplatform
- Online archieffora
<http://forum.archieven.org>
<http://www.archiefforum.be>
<http://www.info.west-vlaanderen.be/archiefdienst>
- Internationale organisaties en initiatieven
Om knowhow uit te wisselen en een betere samenwerking te garanderen over de nationale grenzen heen werden een aantal internationale samenwerkingsverbanden opgestart.
 - *International Confederation of Architectural Museums (ICAM)* en de *International Council on Archives / Section on Architectural Records (ICA/SAR)*
De communicatie tussen de partners en leden verloopt voornamelijk via de website en per e-mail. De verenigingen organiseren ook congressen waarbij de leden elkaar kunnen ontmoeten en kennis en informatie kunnen uitwisselen.
 - GAUDI
Europees programma voor samenwerking van architectuurcentra gesubsidieerd door de Europese Unie. Sinds 2005 uitgebreide portaalsite: www.architecturearchives.net met overzicht Europese bewaarplaatsen en tips. Het CVAa is hierin opgenomen.

1.1.2 Zwakte van het veld

1.1.2.A Gebrekkige kennis over archiveren bij de archiefvormers

- Architecten zijn in Vlaanderen belangrijke actoren in de gebouwde omgeving en dus belangrijke archiefvormers aangezien iedereen die wil (ver)bouwen wettelijk is verplicht een architect onder zijn hoede te nemen. Als archiefvormers produceren architecten een grote diversiteit aan documenten en artefacten. Hierbij stellen zich evenwel belangrijke problemen:
 - Na tien jaar vervalt de aansprakelijkheid voor architecten, waardoor zij vaak een selectie doormaken in hun archief. Zij hebben immers geen verplichting om hun archieven te bewaren.
 - Voor het klasseren van het persoonlijk werkarchief bestaan geen algemeen geldende richtlijnen. Evenmin wordt aangegeven welke de verhoudingen moeten zijn tussen te bewaren fysieke documenten en digitale bestanden.
 - Binnen de architectuuropleidingen wordt nauwelijks aandacht besteed aan het beheer van het eigen archief.
 - De documenten die in een architectenbureau worden gegenereerd, zijn vaak moeilijk te beheren vanwege de omvang, diversiteit aan media en formaten en verschillende geëigende opslagmethodes.
 - Architecten voeren zelf reeds een belangrijke selectie door alvorens te 'beginnen bewaren'. In de archivistiek geldt het principe dat elk stuk een zekere waarde heeft in samenhang met de andere stukken uit het dossier. Veel architecten zijn er echter van overtuigd dat slechts een fractie van hun materiaal het bewaren waard is. Hun eigen selectie in het archief reproduceert de canon die werd ingesteld door critici en ontnemt elke mogelijkheid om in de toekomst de canon te herdenken.
 - Bij architecten bestaat nauwelijks kennis over het klasseren, stockeren en het bewaren van hun archief. Wegens plaatsgebrek, tijdsgebrek, vergetelheid, of het verstrijken van de verplichte juridische bewaarperiode raakt archiefmateriaal zoek, of wordt het vernietigd. Vaak is het pas bij het overlijden van een architect dat de culturele, maatschappelijke en vaak meteen ook commerciële waarde van het architectuurarchief wordt ingezien.
- Onderwijs- en onderzoekinstellingen
Hoewel onderwijsinstellingen voor architectuur zeer veel architectuurarchivalisch materiaal genereren, zijn slechts enkele waardevolle archiefcollecties van onderwijsinstellingen bewaard gebleven.
- Bouwheren
Ook bouwheren of opdrachtgevers beschikken over architectuurdocumenten. Zij ontvangen presentatietekeningen, briefwisseling, bestekken enz. van de architect om zo het bouwproces op te volgen. De bouwheer heeft daarbij echter geen juridische verplichting om deze documenten te bewaren.

1.1.2.B Sensibiliseren is de enige strategie

Architecten, stedenbouwkundigen, ontwerpers, verenigingen,... hebben – in tegenstelling tot overheidsadministraties – geen deponeringsplicht. Hun archieven zijn privé-bezit en het staat de eigenaars of hun erfgenamen vrij met het archief te doen wat ze willen.

Het archiefdecreet is er gekomen om de bewaring, ontsluiting en valorisatie van privaatrechtelijke archieven te verbeteren, omdat niet bij wet is vastgelegd dat deze archieven moeten worden bewaard of hoe ze moeten worden beheerd. Het archiefdecreet van 2002 biedt de thema-archieven echter geen juridische grond om een goed beheer van privaatrechtelijke archieven af te dwingen. De thema-archieven kunnen bijgevolg enkel door middel van sensibilisering trachten een beter klimaat voor privaatrechtelijke archieven te bewerkstelligen.

1.1.2.C Spanning publiek- en privaatrechtelijke archieven

Het onderscheid tussen private en publiekrechtelijke archieven leidt tot spanningsvelden voor het veld van architectuurarchieven omdat het onderscheid niet wordt gemaakt wanneer een thematische benadering – met name architectuur – voorop wordt gesteld. Archieven van publiekrechtelijke archiefvormers worden doorgaans bewaard door publiekrechtelijke archiefinstellingen die buiten het Archiefdecreet vallen.

De verschillende publiekrechtelijke archiefinstellingen werken met eigen databanken. Voor privaatrechtelijke archieven die door stadsarchieven en rijksarchieven worden beheerd zijn er wel afspraken met betrekking tot het overnemen van gegevens in Archiefbank Vlaanderen.

1.1.2.D Spanning tussen roerend en onroerend erfgoed

De bevoegdheidskwestie met betrekking tot het roerend en onroerend erfgoed heeft het gevolg dat steeds een onderscheid moet worden gemaakt tussen beide soorten erfgoed door wetgevers en erfgoedzorgers. Voor het veld van de architectuur stelt het probleem zich zeer expliciet. Architectuurarchieven vallen onder de noemer van het roerend erfgoed, terwijl datgene waarop deze archieven rechtstreeks betrekking hebben – de gebouwde omgeving – tot het veld van het onroerend erfgoed en dus tot een ander beleidsniveau behoren. Deze tweedeling tussen twee complementaire domeinen maakt het tot een complex gebeuren om het architecturale erfgoed in zijn verscheidenheid (gebouwde omgeving en discours dat erachter schuilt) integraal te bewaren en te ontsluiten voor onderzoek.

1.1.2.E Versnippering van het veld van de archiefbeheerders van architectuurarchieven

Architectuurarchieven zijn het product van verschillende actoren die betrokken zijn bij het ontwerpen en bouwproces. Elk van die actoren is potentieel ook een archiefbewaarder of -beheerder. Als bovendien de bewaring nauwelijks wordt gereguleerd door een duidelijk beleid of een acquisitieprofiel zoals dat in Vlaanderen op dit ogenblik het geval is, resulteert dit in vele bewaarplaatsen. Bovendien toonde onderzoek aan dat er niet alleen veel en verschillende soorten bewaarplaatsen zijn, maar dat veel architectuurarchieven niet integraal op één plaats worden bewaard.

- Gespecialiseerde bewaarinstellingen voor architectuurarchieven

In Vlaanderen en Brussel zijn er een beperkt aantal instellingen die zich specifiek toeleggen op de bewaring van architectuurarchieven. Elk van deze instellingen heeft een eigen achtergrond en aandachtspunten. Het APA wordt gefinancierd door de Provinciale overheid en focust op architectuurarchieven in de Provincie Antwerpen terwijl het *Architecture Archive* – Sint-Lukasarchief (SLa) en het AAM vooral op Brussel waren gericht, vroeger meer dan nu (veeleer de Franstalige architectuurcultuur voor het AAM, het SLa breidde het actieterrein van Brussel uit over heel Vlaanderen). Dergelijke afbakening is natuurlijk relatief en problematisch daar architecten – nu nog minder dan vroeger – zelden op één plek opereren. Deze situatie leidt regelmatig tot knelpunten.

- APA

In de jaren tachtig werd aandacht gevestigd op het belang en het gebrek aan structuren die zich toelegden op behoud, beheer en ontsluiting van architectuurarchieven. De Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen pleitte in 1987 voor de oprichting van een 'Archief en Museum van de architectuur in Vlaanderen' bij de Vlaamse provinciebesturen. Dit resulteerde in een 'proefproject' van het provinciebestuur Antwerpen dat uitgroeide tot het volwaardige Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen (APA). De intentie om een structuur van een overkoepelend 'wetenschappelijk' architectuurarchief met daaronder provinciale depots naar het voorbeeld van de situatie in Frankrijk uit te bouwen, bleef dode letter.

- SLa

In 1968 werd de vzw Sint-Lukasarchief opgericht. Het SLa ontstond vanuit een bezorgdheid voor het negentiende en twintigste-eeuwse erfgoed, waarvoor in de jaren '60 en '70 nauwelijks aandacht was en had voornamelijk Brussel als actieterrein. De sensibilisatie voor architectuur, patrimonium en stedenbouwkundige ontwikkelingen is steeds de drijfveer van het SLa gebleven.

- AAM
Waar het Architectuurarchief van de Provincie Antwerpen zich voornamelijk bekommert om erfgoed en archieven aan Vlaamse zijde (en meer specifiek de Provincie Antwerpen), legt het privé-initiatief Archives d'Architecture Moderne (AAM) zich sinds 1968 toe op architectuurarchieven uit Franstalig België en de regio Brussel.
- Andere bewaarplaatsen
Naast de gespecialiseerde bewaarplaatsen voor architectuurarchieven beheren nog heel wat andere actoren archieven die onder de noemer architectuurarchief kunnen worden geschaard. Het zijn in de eerste plaats de archiefvormers, die we reeds in de vorige paragraaf noemden. Daarnaast spelen ook andere instellingen en verenigingen een belangrijke rol. Voor een gedetailleerde beschrijving, zie: *Architectuurarchieven in Vlaanderen*, 78-94. Vaak gaat het niet alleen om privaatrechtelijke archieven maar zijn er ook publiekrechtelijke architectuurarchieven bewaard bij deze instellingen.

1.1.2.F Het ontbreken van een weloverwogen acquisitieprofiel

In Vlaanderen ontbreekt een overkoepelend acquisitiebeleid en selectieprofiel voor architectuurarchieven. In het buitenland zijn vaak bindende criteria opgesteld voor het bewaren en/of selecteren van architectuurarchieven. Bij het NAI en het IFA worden bijvoorbeeld archieven bewaard van architecten die van nationaal belang zijn (geweest), terwijl regionale architectuurarchieven terecht kunnen in regionale centra die samenwerken met de nationale instellingen. Op die manier ontstaat een uitgebreid netwerk waarin elke bewaarinstelling een eigen rol vervult en een deel van het algemene bewaarprofiel voor zijn rekening neemt.

- Vlaanderen telt vandaag slechts enkele instellingen die architectuurarchieven bewaren vanuit een welbepaalde visie en invalshoek op acquisitie (bijvoorbeeld APA of KADOC). De meeste architectuurarchieven, die niet onder het acquisitieprofiel van deze instellingen vallen, komen veeleer door een persoonlijke voorkeur van schenkers, door de bekendheid van de archiefvormer of louter toevallig bij een bewaarinstelling terecht. Er wordt geen representatief beeld van onze architectuurcultuur bewaard.
- Bepaalde architectuurarchieven kunnen nergens terecht. Tijdens het onderzoek kwamen een veertigtal archieven aan de oppervlakte die – ondanks het feit dat er verschillende bewaarscenario's voor werden uitgestippeld – geen definitieve bewaarplaats vinden. We stelden vast dat het probleem zich in de eerste plaats voordoet in Limburg, Oost- en West-Vlaanderen. In mindere mate bestaat het probleem ook voor archiefbestanden in Brussel.

1.1.2.G Spanning tussen archiefvormers en –beheerders

De lijst van de Vlaamse architecten die zijn opgenomen in de overzichtspublicaties van de Belgische architectuurgeschiedenis is veel omvangrijker dan de lijst van architecten wiens archief overgeleverd en gelokaliseerd is. Een heel pak archieven zijn zoek. Overzichten vermelden bovendien vaak enkel architecten die reeds naam en faam verworven hebben, terwijl er daarnaast ook honderden minder bekende architecten actief zijn geweest wiens archieven eveneens de moeite zijn om te bewaren. Op basis van het overgeleverde archiefmateriaal kan onmogelijk een 'representatieve' architectuurgeschiedenis van Vlaanderen worden gereconstrueerd. Er is dan ook een zeker spanningsveld te onderscheiden in de verhoudingen tussen archiefvormers en bewaarinstellingen.

- Veel archiefmateriaal gaat verloren door het ontbreken van een bewaartraditie bij archiefvormers in Vlaanderen. Architecten maken er zelden prioriteit van de toekomst van hun archief veilig te stellen. Niet alleen kennen ze de weg naar de archiefbewaarplaatsen niet, maar daarenboven ontbreekt vaak een vertrouwen ten aanzien van deze bewaarplaatsen. De versnippering van archieven en bewaarinstellingen scheidt verwarring.
- De bewaarstrategie van de meeste individuele ontwerp bureaus is gebaseerd op de duur van de aansprakelijkheid voor documenten van juridisch of administratief belang.
- Architecten willen hun archief niet eender waar deponeren. Het gaat deels om een prestigezaak. Uit gesprekken met architecten bleek dat de meeste architecten er weinig voor voelen om hun archief door te geven aan een stadsarchief. De culturele ontsluiting van deze archieven komt er immers pas op de tweede plaats en is bovendien niet bij wet geregeld.
- Langs de zijde van de archiefbewaarders zijn bijkomende knelpunten aan de orde.

- De bestaande archiefbeheerders hebben een werkings- en acquisitieprofiel dat sterk geografisch, cultureel of ideologisch bepaald is.
 - Architectuurarchieven vragen aangepaste opslagcapaciteit. De archieven zijn in de meeste gevallen erg omvangrijk, zeer divers aan materiaal en bevatten stukken van groot formaat die buiten alle standaard opslag- en archiefdozen vallen.
 - De materiële zorg voor deze stukken vraagt aangepaste opslagmeubelen en specifieke archivalische kennis.
 - Ook de ontsluiting van architectuurarchieven vraagt vakkennis die niet altijd aanwezig is bij het personeel.
- Archiefinstellingen hebben vaak te kampen met plaatsgebrek en zijn dan ook niet snel geneigd een actieve acquisitiepolitiek te voeren met betrekking tot architectuurarchieven.
 - Wanneer een overdracht doorgaat, gebeurt dat zelden volgens een vaste systematiek of een goed uitgekende procedure. Uit ons onderzoek blijkt dat in het verleden niet steeds een overdrachtsovereenkomst werd opgemaakt.
 - Doorgaans wordt te weinig aandacht besteed aan de bibliotheek van de archiefvormer bij een archiefoverdracht. Hoewel de bibliotheek van een archiefvormer integraal deel uitmaakt van zijn archief, toont de bewaarinstelling die het archief overneemt soms alleen interesse voor de archiefbescheiden in de strikte zin van het woord.

1.1.2.H Beperkte valorisatie

Architectuurarchieven worden gevaloriseerd in verschillende domeinen: wetenschappelijk onderzoek, publicaties, tentoonstellingen, monumentenzorg en restauratie, huizenonderzoek, onderwijs en educatie en publieksactiviteiten als Open Monumentendag en Erfgoeddag. De valorisatie van architectuurarchieven blijft in Vlaanderen uiterst beperkt. Vergelijken we de omvang van het architectuurwetenschappelijk onderzoek, het aantal tentoonstellingen en publicaties met onze buurlanden, dan hinken we achterop.

Deze beperkte valorisatie van architectuurarchieven heeft een grote impact op het sensibiliseren rond architectuurarchieven. Buitenlandse voorbeelden tonen aan dat tentoonstellingen en publicaties architecten aanmanen om hun archieven in veiligheid te brengen en ze toe te vertrouwen aan professionele archiefbeheerders.

Valorisatie van architectuurarchieven blijft dus een belangrijke schakel in de goede omgang met architectuurarchieven en moet bijgevolg in de toekomst in Vlaanderen een belangrijk aandachtspunt worden.

1.1.2.I Grote diversiteit aan materiaal: de facto een zwakte voor architectuurarchieven

Architectuurarchieven bevatten over het algemeen veel grafisch materiaal en maquettes. Daarnaast bevatten ze ook tekstuele documenten zoals bouwaanvragen, lastenkohieren en briefwisseling. Tenslotte kan men in een architectuurarchief ook documentatie terugvinden, zoals commerciële informatie over materialen of technieken, werk van collega's, boeken en tijdschriften, stalen,... Deze diversiteit aan materiaal zorgt voor moeilijkheden bij het verpakken en voor plaatsgebrek, waardoor archiefinstellingen vaak huiverachtig zijn voor het opnemen van architectuurarchieven.

1.1.3 Opportuniteit

1.1.3.A Canonverbreding bij architectuurarchieven in Vlaanderen: dé grote opportuniteit

- Verbreden van de canon
 - In een cultuur is de canon een relatief stabiele maar beperkte verzameling van cultuuruitingen die 'belangrijk' en 'exemplarisch' worden geacht. Ze worden verondersteld voorbeelden te zijn voor belangrijke culturele ontwikkelingen en dus voor de identiteit van de brede gemeenschap. Bepaalde personen (critici, kunsthistorici, architecten...) en instituties (de overheid, instituten, musea, verenigingen...) hebben in de realiteit meer autoriteit over de canon dan de 'massa'.
 - Internationaal stellen cultuurwetenschappers zich de vraag of ook de massacultuur in de canon moet worden gebracht. In het veld van de architectuur woedt voortdurend de discussie of meer banale vormen van bouwen moeten worden opgenomen in het cultuurpantheon. Deze vragen werpen uiteraard een nieuw licht op welke architectuurarchieven voor de toekomst dienen te worden bewaard.
- Het voordeel van de achterstand inzake acquisitieprofiel
 - Zoals reeds is aangehaald, hebben wij op dit ogenblik geen overkoepelende visie en strategie over welke architectuurarchieven we voor het nageslacht willen bewaren (acquisitieprofiel). Dit heeft als resultaat dat een groot aantal belangrijke architectuurarchieven op dit ogenblik geen bestemming vinden. Die architectuurarchieven zijn dus met verdwijning bedreigd. Deze vaststelling is zondermeer alarmerend. We kunnen ze ook vanuit een positief daglicht beschouwen: net het gebrek aan een overkoepelende visie biedt de mogelijkheid om op een onbevangen manier na te denken over de criteria voor selectie en acquisitie van architectuurarchieven. Samen met de verschillende actoren uit het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen verkeren we immers in de mogelijkheid om te werken aan een nieuw en vooruitstrevend acquisitieprofiel dat representatief is voor het integrale architectuurgebeuren (en dus ruimer is dan de architectuur met 'grote A').
 - Voor het veld van architectuurarchieven in Vlaanderen zou wel eens het 'voordeel van de achterstand' kunnen gelden. Het ontbreken van een canon en van een algemene visie voor de acquisitie van architectuurarchieven in Vlaanderen creëert een vrijplaats waar kan worden nagedacht over een hedendaagse en vernieuwende definitie van de canon én van een nieuw acquisitieprofiel voor architectuurarchieven.
 - Het ontbreken van een canon betekent dat we ons in Vlaanderen vandaag luidop een aantal vragen kunnen stellen: Welke architectuurarchieven achten we belangrijk en exemplarisch? Welke architectuurarchieven beschouwen we als belangrijke afspiegelingen van de wijze waarop Vlaanderen omgaat met de gebouwde omgeving? Welke architectuurarchieven gaan we verwerven en bewaren voor toekomstige generaties. Deze vragen bieden de mogelijkheid om een duidelijk én maatschappelijk relevant profiel te schetsen voor de bewaring van architectuurarchieven en dit om te zetten in een acquisitiebeleid.

1.1.3.B Coördinatie en samenwerking: opportuniteit én noodzaak

De versnippering van het landschap van de architectuurarchieven en de opsplitsing van archiefbestanden hoeft uiteraard geen probleem te zijn:

- a. wanneer de verschillende archieven en archieffragmenten kunnen worden gelokaliseerd en een overzicht over het volledige archiefbestand beschikbaar is. Een geïntegreerde inventaris waarbij de oorspronkelijke samenhang wordt gereconstrueerd, is een noodzakelijk hulpmiddel. Uit ons onderzoek bleek dat het in Vlaanderen in vele gevallen ontbreekt aan dergelijke overzichten. Naar aanleiding van deze vaststelling startte het CVAa eind 2005 de reeks *Focus Architectuurarchieven*. Het doel van deze reeks bestaat erin om een integrale toegang te bieden op archieven. De publicaties in de reeks worden monografisch opgebouwd rond een architect, een organisatie, een bepaalde categorie van archieven,... Ze bieden een opstap voor verdere ontsluiting of onderzoek. De monografie brengt de deelarchieven virtueel samen en beschrijft ze als één geheel. Een dergelijke integrale inventaris is een duurzame bijdrage aan de ontsluiting van het architecturale erfgoed in Vlaanderen. Daarnaast vervult de inventaris ook een sensibiliserende functie.
- b. Coördinatie tussen de verschillende archiefbeheerders is daarbij noodzakelijk:
 - i. Een overzichtelijk, integraal en gebruiksvriendelijk overzicht met de bewaarplaats, identificatie en beschrijving van alle archiefbescheiden van architectuurarchieven die in Vlaanderen worden bewaard is noodzakelijk. Deze integrale inventaris zal een levend document zijn, dat voortdurend aanpassingen vraagt omdat het veld van de architectuurarchieven voortdurend in beweging is. Deze integrale inventaris wordt bij voorkeur digitaal raadpleegbaar gemaakt via Archiefbank Vlaanderen.
 - ii. De coördinatie heeft eveneens betrekking op het beheer van architectuurarchieven. Recente internationale standaarden moeten worden meegegeven, op vlak van inventarisatie en ontsluiting en wetenschappelijke deontologie. Daarbij is het belangrijk de diverse archiefbeheerders te sensibiliseren voor het maatschappelijke belang van architectuurarchieven opdat zij architectuurarchieven in de beste bewaaromstandigheden in hun instelling beheren.
 - iii. Om geen kennis, expertise en middelen te laten verloren gaan, is het belangrijk dat er een netwerk wordt uitgebouwd waarin deze kennis kan worden doorgegeven. Contacten tussen de instellingen moeten worden verder gezet en geïnstitutionaliseerd tot een netwerk.
- c. De opportuniteit van het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen ligt voor de bovenbeschreven noden in de relatieve 'ongereptheid' van het veld. Op enkele gespecialiseerde instellingen na, is er bij de meeste beheerders geen kennis over een wetenschappelijke verantwoorde bewaring en ontsluiting van architectuurarchieven zodat de meest recente internationale standaarden kunnen worden geïmplementeerd. Bovendien kan dit op het vlak van inventarisatie in het beste geval tot eenvormigheid of onderling 'leesbare' systemen leiden. CVAa wil daarbij uitdrukkelijk aansluiting zoeken bij bestaande netwerken als bijvoorbeeld Archiefbank Vlaanderen en Odis.

1.1.4 Bedreigingen

1.1.4.A Commerciële waarde van archiefbescheiden

Door de toenemende aandacht voor erfgoed in het algemeen en archieven in het bijzonder, neemt de commercialisering van archiefstukken toe. Soms rijst de vraag of archiefinstellingen voor privaatrechtelijk archiefmateriaal inderdaad niet een eerlijke prijs moeten betalen, net zoals dat de gewoonte is voor kunstvoorwerpen. Een archiefbestand valt echter onder een heel andere logica. De interne samenhang tussen de documenten is van essentieel belang. Architectuurarchieven worden echter zelden als geheel verkocht waardoor de oorspronkelijke samenhang van het archief verloren gaat. Het spanningsveld tussen de culturele en de commerciële waarde blijft bijgevolg precair. De culturele waarde kan soms onvoldoende tegengewicht bieden tegenover de commerciële waarde en wordt ook niet altijd op dezelfde wijze geëvalueerd.

1.1.4.B Canonbevestiging van archiefvormers

Zoals reeds is aangehaald bij de zwakte van het architectuurarchieflandschap (zie 1.1.2.G), voeren veel architecten zelf een selectie door in hun archief. Ze hanteren daarbij niet de standaarden die door archivariissen werden uitgezet, maar houden veeleer de 'mooie' documenten bij en de projecten waarmee ze in de tijdschriften en tentoonstellingen kwamen. Zo werken ze canonbevestigend en ondermijnen ze een gediversifieerde en integrale archiefwerking die het hele verhaal achter de gebouwde omgeving omvat.

1.1.4.C Gebrek aan kennis van de culturele waarde van architectuurarchieven

Samenvattend kunnen we stellen dat het gebrek aan kennis van de culturele waarde van architectuurarchieven bij archiefbeheerders, -vormers en het ruimere publiek de grootste bedreiging vormt voor een goede archiefwerking. De grote uitdaging voor de toekomst bestaat er dus in om dit gebrek aan kennis te keren. Het is aangewezen een gelaagde werking uit te bouwen die op elk niveau (archiefbeheerders, -vormers en breder cultureel publiek) sensibiliseert. Dit vraagt voor elk van deze niveaus aangepaste strategieën, kennis en middelen.

1.2 Kritische doorlichting van de werking van het CVAA (SWOT-analyse)

1.2.1 Sterkte

- Aangezien het onderzoek ter voorbereiding van de publicatie *Architectuurarchieven in Vlaanderen* uitwees dat architecten belang hechten aan de uitstraling van de instelling die hun archief zal beheren, is de integratie van het CVAA in het VAI een cruciale meerwaarde om de archiefvormers te sensibiliseren.
- De integratie van het CVAA in het VAI maakt dat er op rationele wijze met middelen kan worden omgegaan.
- Door een goede samenwerking met deSingel kan het VAI/CVAA haar kostenstructuur drukken. Voor de huisvesting in deSingel worden enkel verbruiks- en onderhoudskosten aangerekend. Het VAI/CVAA kan ook gebruikmaken van de deskundigheid die deSingel in huis heeft op het vlak van personeelsbeleid en financieel beheer. Daarnaast leidt een structuur van coproducties voor bijvoorbeeld tentoonstellingen ertoe dat sommige projecten van het CVAA mee van de communicatiemiddelen en infrastructuur van deSingel gebruik kunnen maken.
- Het CVAA benut haar middelen optimaal.
- Het CVAA is een jonge organisatie en is daardoor flexibel. Er kunnen snel beslissingen genomen worden.
- Het CVAA heeft, mede dankzij haar inbedding in het VAI, goede relaties met architecten, studenten, academici en een breed cultureel netwerk.
- Het CVAA heeft de voorbije jaren een dynamisch en inhoudelijk sterk profiel opgebouwd in de sector.
- Het CVAA bouwt een brede kennis en deskundigheid op over diverse thema's. Het centrum beschikt over ervaring en deskundigheid over zowel het architectuurhistorische erfgoed als over archivaliek. Het CVAA kan publieksevenementen en publicaties realiseren. Het kan tevens advies verlenen en het team is vertrouwd met het academische onderzoek. Haar personeelsbestand is met het oog op deze brede deskundigheid samengesteld:
 - één coördinator (2003-01/11/2006: dr. architect; vanaf 01/11/2006: dra. historica met onderzoekspecialiteit in architectuurgeschiedenis) (voltijds)
 - één archivaris (4/5)
 - één kunsthistorica, specialiteit bouwkunst (3/5)
- Het CVAA onderhoudt intensieve contacten met (nationale en internationale) gespecialiseerde organisaties in archiefwerking, architectuurgeschiedenis en erfgoed. Het CVAA tracht sinds haar ontstaan een actieve rol op te nemen binnen deze organisaties en werkt aan een internationaal netwerk.
- Via een adviesraad (opgestart in maart 2004) biedt het CVAA een platform aan lokale en internationale actoren actief binnen het veld. Bij de samenstelling van de adviesraad is getracht om zowel archiefvormers, -bewaarders en -gebruikers te laten vertegenwoordigen. Tijdens de vergaderingen van deze raad wordt de eigen werking van het CVAA voorgelegd en is er ruimte voor debat over problematische kwesties rond architectuurarchieven.
- Via verschillende kanalen werd een sensibiliseringscampagne gestart om zoveel mogelijk actoren te bereiken en respons vanuit het veld op gang te brengen. Mensen werden aangespoord om verloren gewaande archiefstukken te signaleren en hun private archief te laten registreren.
 - Er was een gerichte communicatie naar heel wat instellingen en personen.
 - Er werd een deelwebsite van het VAI ontwikkeld die specifiek over architectuurarchieven handelt.
 - Er werd een informatiefolder verspreid onder alle ingeschreven Vlaamse architecten via het tijdschrift A+ (september 2004) en onder bibliotheken, archiefinstellingen, onderwijsinstellingen, architectuurverenigingen en overheidsdiensten.
 - Het CVAA was telkens aanwezig op de Cultuurmarkt te Antwerpen. Het neemt ook jaarlijks deel aan de Erfgoeddag en zet hiervoor samenwerkingsverbanden op. Het CVAA heeft een actieve inbreng in de Open Monumentendag.
 - Het CVAA verscheen in de nationale (culturele) pers met diverse acties.
 - Er werden artikels gepubliceerd en lezingen gehouden om de aandacht te trekken op het culturele belang van architectuurarchieven.

- Het CVAA heeft een educatief programma voor leerkrachten.
- Het CVAA spant zich in om architectuurarchieven te valoriseren via tentoonstellingen om een breed publiek te bereiken.
- Om de archiefwerking rondom architectuur te bevorderen en de reeds voor handen zijnde kennis te bestendigen, ontwikkelde het CVAA een aantal instrumenten:
 - Partnerships
Archiefinstellingen, musea, culturele centra,... beheren een enorme rijkdom aan architectuurarchieven. Gebrek aan middelen, personeel of expertise brengt de basisfuncties van een goed archiefbeheer in het gedrang: materiële zorg, inventarisatie en ontsluiting. Via een partnership wordt ondersteuning geboden bij het opvangen van deze problemen. Het CVAA brengt een aantal partners samen rondom acute probleemsituaties en werkt aan duurzame oplossingen.
 - Geïntegreerde projecten
Om een breed publiek kennis te laten maken met belangrijke architectuurthema's coördineert het CVAA geïntegreerde projecten waarin recente bevindingen van het wetenschappelijk onderzoek worden geconfronteerd met het veld van de architectuurarchieven. Een werkgroep diept wetenschappelijk onderzoek verder uit en koppelt dit aan archiefmateriaal. De resultaten komen aan bod in een publieksmoment: tentoonstelling, catalogus,... Momenteel zijn de resultaten zichtbaar van het eerste breed opgezette geïntegreerde project 'Wonen in Welvaart. Woningbouw en wooncultuur in Vlaanderen, 1948-1973' dat resulteerde in een tentoonstelling en een publicatie waaraan verschillende onderzoekers van diverse universiteiten meewerkten. Door de geïntegreerde projecten blijft het CVAA de vinger aan de pols houden van het wetenschappelijk architectuurhistorisch onderzoek in Vlaanderen.
 - Publicatiereeksen
 - Archieftechnische problemen en architectuurhistorische onderwerpen worden uitgespit in de publicatiereeksen. Reeds bestaande onderzoeksresultaten worden hertaald en toegankelijk gemaakt voor een breder publiek. Met de reeks *Handleiding architectuurarchieven* kunnen beheerders van architectuurarchieven meteen aan de slag. Een eerste deel over de inventarisatie van architectuurarchieven werd eind 2004 gepubliceerd. Onderzoeken voor de vervolgdelen over de materiële zorg en selectie en het beschrijven van architectuurarchieven zijn voorbereid.
 - In de reeks *Focus architectuurarchieven* brengt het CVAA onderzoek rond een oeuvre van een architect, bouwfirmas, bouwwezen enz. samen met een 'toegang' op de archieven (een inventaris, een oeuvrelijst, ...) en een uitgebreide bibliografie. Het CVAA wil op deze manier verdere ontsluiting en onderzoek van het archiefmateriaal stimuleren. Bovendien bieden de publicaties in de reeks *Focus Architectuurarchieven* een integrale toegang tot het archief van een architect of bouwmaatschappij zodat ze een antwoord bieden op de problematiek van het versnipperde landschap van de architectuurarchieven.
 - Tenslotte heeft het CVAA ook een inventariserende opdracht gekregen. In dit kader publiceerde het CVAA *Architectuurarchieven in Vlaanderen. Kwalitatieve veldbeschrijving en analyse van het Vlaamse architectuurarchieflandschap*. Dergelijk onderzoek is uiteraard nooit afgerond. Voortdurend duiken aanvullende gegevens op. Deze informatie wordt op geregelde tijdstippen aangevuld in de Databank architectuurarchieven via Archiefbank Vlaanderen en ODIS.

1.2.2 Zwakte

- Het CVAA kan geen pasklaar antwoord geven op sommige dringende vragen naar archiveren van bedreigde architectuurarchieven omdat het niet beschikt over adequate ruimtes of financiële armslag om in geval van nood een archief op te nemen.
- Het CVAA heeft momenteel geen werkruimte om publiek en onderzoekers te ontvangen. Er is momenteel geen fysieke plek waar architectuurarchieven geconsulteerd kunnen worden.
- Het CVAA heeft momenteel geen eigen archiefwerking strictu sensu: het centrum beheert geen eigen architectuurarchieven. Nochtans zou de koppeling van het onderzoek van architectuurarchieven binnenshuis de kennisverwerving naar architectuurarchieven sterk bevorderen en versnellen. Door deze kennis blijvend te verspreiden via diverse kanalen (lezingen, publicaties, contactmomenten, ...) zouden ook de andere instellingen die architectuurarchieven beheren genieten van de versnelde kennisverwerving van het CVAA.
- Het CVAA beschikt momenteel over beperkte financiële middelen. De huidige medewerkers kunnen niet voltijds aangeworven worden. Daarbij moeten deze medewerkers ook een deel van de administratie van het CVAA dragen. De krappe personeelsbezetting is een rem op de snelle opbouw en doorstroming van kennis en expertise. Dit vormt tevens een rem op de zichtbare vooruitgang van projecten als de Archiefbank Vlaanderen.
- Het CVAA heeft voor bepaalde van haar opdrachten onvoldoende expertise. Daarom moet zij kennis inhuren voor tijdelijke opdrachten.

1.2.3 Opportuniteit

- Het CVAA kreeg een zeer ruime opdracht van de overheid. Daardoor kan het een waaier aan acties ondernemen en daarbij met verschillende partners samenwerken. Het CVAA kan daarbij autonoom de partners kiezen die het meest geschikt zijn.
- Het CVAA heeft kennis van de wijze waarop in het buitenland architectuurarchieven instellingen proactief archiveren van belangrijke architecten op het spoor komen. Door haar koppeling aan het VAI bevindt het CVAA zich in de kern van het architecturale debat in Vlaanderen en zal het CVAA steeds op de hoogte zijn van de belangrijke ontwikkelingen in de architectuur. Zo kan het proactief contracten afsluiten met belangrijke praktiserende architectuurbureaus.
- Evenals voor de analyse van het veld van de architectuurarchieven zelf scheidt de vernieuwde aandacht van de overheid voor erfgoed en architectuur nieuwe mogelijkheden voor het CVAA, hierboven gedefinieerd als sterkte van het veld van de architectuurarchieven.
- Het internationaal kunstencentrum deSingel voorziet een grootschalige verbouwing die momenteel in 2010 is gepland. In de nieuwe gebouwen zou het VAI/CVAA een ruimere kantooroppervlakte krijgen. Zo kan mogelijk een publiekswerking worden uitgebouwd. Bovendien biedt het de opportuniteit om meer ruimte ter beschikking te hebben zodat de eerstelijnszorg van het CVAA ten aanzien van architectuurarchieven die nergens anders terecht kunnen, geprofessionaliseerd kan worden. Dit biedt bijkomstig de mogelijkheid om intern sneller expertise op te bouwen. Het CVAA neemt immers reeds tijdelijk architectuurarchieven onder zijn hoede, om noodscenario's te voorkomen. De archieven van Armand Liebert en Francis Serck, die het CVAA tijdelijk in beheer heeft, zijn hiervan voorbeelden. Het CVAA heeft een overeenkomst gesloten met het Algemeen Rijksarchief om de bewaring te verzekeren indien het zelf om welke reden dan ook in de toekomst niet meer kan instaan voor het beheer van de archieven.
- In de komende beleidsperiode zal het CVAA de vruchten plukken van het eerdere sensibilisatiewerk. Waar nu reeds verschillende lokale beheerders van architectuurarchieven contact opnemen met het CVAA met de vraag de overdracht van het archief te regelen of te begeleiden, zal deze vraag toenemen. Zo kan het CVAA het veld langzaam maar zeker sturen door ervoor te zorgen dat bepaalde archieven die inhoudelijk gekoppeld zijn, bij elkaar worden bewaard. Het CVAA kan zo het veld op een dynamische manier rationaliseren.

1.2.4 Bedreiging

- De samenwerking met andere archiefinstellingen en adviesraad verloopt soms moeilijk. Sommige spelers in het veld beschouwen de nood aan coördinatie en samenwerking als een mogelijke bedreiging die hun autonome werking zal inperken.
- De soms weigerachtige houding tot meer samenwerking leidt tot concrete pijnpunten. Zo startten verschillende bestaande instellingen met het digitaal toegankelijk maken van hun collectie. Daarbij trachtte het CVAa om alle instellingen voor het programma van de Archiefbank Vlaanderen te winnen, om zo de verschillende toegangen onderling compatibel te maken. Deze suggestie werd echter niet steeds opgevolgd. Opnieuw geldt dat het CVAa slechts kan adviseren en kan sensibiliseren en geen enkele juridische druk tot samenwerking kan inroepen.
- De snelle technologische evoluties bij architectenbureaus maakt dat er heel wat nieuw digitaal materiaal wordt gegenereerd dat op korte termijn wel bewaarbaar is, maar dat sneller dan de klassieke media vergaat en waarvan de leesbaarheid op lange termijn niet steeds gegarandeerd is. Onderzoek naar digitale bewaring moet dringend gebeuren om niet de belangrijkste documenten uit architectuurarchieven vanaf midden jaren 1990 verloren te laten gaan voor toekomstige generaties.
- Kennisopbouw over architectuurarchieven zonder een eigen depotwerking is geen evidentie.
 - o Momenteel bouwt het CVAa kennis op over het bewaren, ontsluiten en beheren van architectuurarchieven door internationale kennis op te zoeken en te evalueren naar de mogelijkheden voor Vlaanderen en door de spelers in het veld van de architectuurarchieven samen te brengen. Daarbij tracht het centrum om via concrete onderzoeksprojecten deze kennis meteen te implementeren. Wanneer het centrum eigen archieven zou beheren, zou de dynamiek tussen de internationale wetenschappelijke standaarden en de kennisopbouw vanuit eigen expertise efficiënter op elkaar inspelen.
 - o Binnen de huidige huisvesting en financiële mogelijkheden van het CVAa is het echter niet mogelijk een degelijke depotwerking (bewaren, ontsluiten en valoriseren) te realiseren.
- De zwaktes en bedreigingen die werden geschetst voor het veld van architectuurarchieven, gaan grotendeels ook op voor de werking van het CVAa.

1.3 Conclusies en beleidsuitdagingen

Vanuit de confrontatie van de missie van het CVAA met de SWOT-analyse van het veld van de architectuurarchieven en van het CVAA worden de belangrijkste beleidsuitdagingen geformuleerd. Die bestaan uit:

1.3.1 **Kennis over architectuurarchieven opbouwen: internationale standaarden over architectuurarchieven koppelen aan deskundigheid op Vlaams niveau**

Het CVAA wil als expertisecentrum haar deskundigheid bevorderen door praktijkontwikkeling op volgende vlakken:

- Bewaren
 - Architectuurarchieven bevatten allerlei documenten die uit verschillende materialen zijn opgebouwd die elk eigen bewaarstechnieken vragen. Vaak zijn de materialen in één document samengebracht (een typisch voorbeeld is de maquette). Er moet onderzoek worden gedaan naar het materiaalgebruik en de ideale bewaaromstandigheden ervan opdat we de verschillende delen van architectuurarchieven kunnen bewaren.
 - Dit onderzoek is nooit helemaal afgerond aangezien architecten permanent nieuwe materialen aanwenden in hun ontwerp praktijk. Het onderzoek naar het bewaren van deze nieuwe technologie moet nog opgestart worden en daarna steeds geactualiseerd worden.
 - De toenemende digitalisering is waarschijnlijk de grootste uitdaging voor het bewaren. Hedendaagse architectuurarchieven bestaan niet langer uitsluitend uit tekeningen en plannen op papier (het analoge materiaal) maar omvatten in toenemende mate digitaal gegenereerde documenten die opgeslagen worden op tal van dragers. Het bewaren van het digitale materiaal vereist een totaal nieuwe benadering en handelswijze. Digitalisering is in het internationale archiefveld een centrale uitdaging. Ook in Vlaanderen moet onderzoek worden verricht naar de ideale wijze om de digitale documenten van architectuurarchieven te vrijwaren van de teloorgang. Negatie van deze problematiek zal onherroepelijk cruciale informatie van een hele generatie architecten doen verloren gaan.
- Het veld
 - Pas wanneer er totale kennis is van het veld van de bewaarde architectuurarchieven, en wanneer deze kennis zodanig is opgeslagen dat ze steeds geactualiseerd kan worden (bijvoorbeeld via de Archiefbank Vlaanderen), kan men het veld proactief gaan bijsturen opdat het een representatieve neerslag van de architectuur praktijk in Vlaanderen zou zijn.
 - Uiteraard kan dit slechts mogelijk zijn indien er tevens een steeds geactualiseerde kennis is van het architectuurhistorisch onderzoek is. De accenten die worden verlegd in het historisch onderzoek, moeten worden gereflecteerd in de bewaarde architectuurarchieven.
 - Bovendien kan het bijsturen van het veld alleen indien daarvoor de middelen en de ruimte ter beschikking zijn. Proactief het veld optimaliseren kan slechts indien er voldoende depotruimte voor architectuurarchieven beschikbaar is.
- Ontsluiten
 - Architectuurarchieven staan steeds ten dienste van anderen: het historisch onderzoek, restauratie, stedenbouwers en architecten, het beleid, ... Om het hele gamma aan gebruikers een goede toegang te geven tot de architectuurarchieven, moeten diverse vormen van ontsluiting aangemoedigd worden. Hiervoor moet de nodige kennis worden ontwikkeld in Vlaanderen.
 - Kennis over digitale ontsluiting moet beter gecoördineerd worden.
 - Gevaren en problemen bij ontsluiting kunnen slechts worden verbeterd indien:
 - ze vergeleken worden in de werking van de verschillende betrokken instellingen.
 - ze in een internationaal kader worden geplaatst en geëvalueerd.
 - de verschillende motieven tot raadpleging van architectuurarchieven beter gekend zijn en worden bestudeerd.

1.3.2 Via coördinatie en netwerkvorming tendens tot versnippering van kennis en bewaarplaatsen van architectuurarchieven stoppen én kennis verspreiden

- Het opbouwen van kennis en expertise kan slechts rationeel en doeltreffend gebeuren indien er een open informatiestroom kan plaatsvinden tussen de verschillende betrokkenen (de overheid, de gebruikers, de betrokken instellingen, de archiefvormers en de -beheerders). Deze uitwisseling van informatie (noden, nieuwe inzichten, ...) gebeurt idealiter in een overkoepelend samenwerkingsverband opdat elke speler van het veld van de nieuwste tendensen op de hoogte blijft. Tegemoetkomen aan de grote nood aan coördinatie op het vlak van kennis blijft een centrale beleidsuitdaging voor het CVAa.
- Door goede coördinatie en samenwerking moet de kennis die het CVAa genereert over architectuurarchieven in Vlaanderen het hele veld van de architectuurarchiefbeheerders ten goede komen. Zij moeten kennis kunnen opdoen uit het onderzoek dat het CVAa doet en hun eigen werking hiermee optimaliseren en verder professionaliseren.
- Om het grote publiek, de verschillende niet gespecialiseerde bewaarinstellingen en de archiefvormers blijvend te sensibiliseren voor het belang van architectuurarchieven, is het belangrijk dat er een centraal aanspreekpunt is dat aan zichtbaarheid blijft winnen. Ook hier blijft er een belangrijke taak weggelegd voor een coördinatiecentrum.
- De huidige situatie waarin architectuurarchieven op diverse plekken worden bewaard, lijkt onomkeerbaar voor wat het verleden betreft. Naar de toekomst toe is het wenselijk dat dit rationeler wordt aangepakt. Daarom is het uitbouwen van een formeel netwerk van architectuurarchiefbeheerders aangewezen. Indien het coördinatiecentrum voor architectuurarchieven aan zichtbaarheid wint, zal het steeds vaker betrokken worden bij overdrachten. Het zal een regulerende impact op het veld hebben. Het opnemen van architectuurarchieven in tijdelijk depot kan een voorwaarde zijn voor deze regulerende functie aangezien voor architectuurarchieven die vrijkomen meestal niet onmiddellijk een gepaste bewaarplaats wordt gevonden. Bestaande archiefinstellingen staan vaak huiverachtig ten opzichte van de niet gekende stukken (zoals grote plannen en maquettes) die geen gestandaardiseerde afmetingen hebben. Bijkomstig vinden architecten ook het prestige en de reputatie van de bewaarplaats belangrijk, cfr. 1.1.2.G.

1.3.3 Archiefvormers, -beheerders en het brede publiek bewust maken van het belang van architectuurarchieven als erfgoed

In het veld van de architectuurarchieven is het noodzakelijk dat er zowel op het vlak van het archiefbewaring, als op het vlak van de publiekswerking grote inspanningen worden geleverd. Naar onze mening moeten beide sporen gelijktijdig worden ontwikkeld. Publiekswerking sensibiliseert archiefvormers en beheerders over de waarde van architectuurarchieven. Archiefbewaring vormt vanzelfsprekend de noodzakelijke basis voor een goede archiefwerking.

- Met de oprichting van het CVAa binnen het VAI onderstreepte de overheid haar intentie om de archiefwerking rond architecturaal erfgoed in een globaal architectuurbeleid te verankeren. Het illustreert hoe, net als in bijvoorbeeld Frankrijk en Nederland, een belangrijke inhoudelijke complementariteit wordt gepercipieerd tussen het hedendaagse debat over architectuur en het bewaren van het geheugen over architectuur. Naar voorbeeld van het Nederlandse model werd geijverd voor een model van een volwaardig architectuurinstituut, een soort netwerk dat niet alleen een sensibiliserende functie voor het vakgebied en het publiek uitoefent, maar tevens een archief huisvest en de bestaande archiefinstellingen coördineert, beleidsvoorbereidend werk verricht, een educatief programma opstelt, een centraal kenniscentrum wordt en museale werking uitbouwt.
- Op het domein van de archiefvormers impliceert dit de volgende opportuniteit: het ontbreken van kennis bij de meeste spelers in het veld biedt ruimte om bij hoogstnoodzakelijke sensibilisatieacties de meest recente internationale standaarden door te geven. Bovendien kan het Vlaamse architectuurarchieflandschap profiteren van haar achterstand om de architectuurhistorische canon te verbreden door niet alleen de archieven van reeds bekende architecten op te nemen.
- Sensibiliseren behelst ook het betrekken van het brede publiek bij het architecturaal-archivalische erfgoed. Vooral de Vlaamse overheid stuurde er de laatste jaren op aan

de bewaarde documenten en artefacten te ontsluiten voor een breed publiek, zoals ondermeer blijkt uit de mogelijkheden tot projectsubsidies in het archief- en Erfgoeddecreet. Het CVAA moet optimaal gebruik maken van deze mogelijkheid om het belang van architectuurarchieven als collectief erfgoed breed bekend te maken.

- De accentverschuiving heeft er ook toe geleid dat meerdere actoren in het veld van de architectuurarchieven de voorbije jaren de nadruk leggen op publiekprojecten. Hoewel we het publiek maken van architectuurarchieven toejuichen, willen we hier toch ook enkele kritische kanttekeningen bij maken.

Op al deze niveaus (kennis en expertise, sensibiliseren en bewaren) is samenwerking, netwerkvorming en coördinatie een structureel onderdeel van een toekomstgericht, efficiënt en wetenschappelijk onderbouwd beleid voor architectuurarchieven. Doordat het CVAA zich bewust wil positioneren in een veld van verschillende instellingen en maatschappelijke actoren, is het de bedoeling dat deze actoren mee kunnen genieten van de kennisverwerving die het CVAA realiseert. Heel concreet kan het daarbij niet alleen gaan om beheerders van architectuurarchieven, maar tevens onderzoekers, restaurateurs, huisvestingsmaatschappijen die hun patrimonium van de jaren vijftig en zestig willen vernieuwen, stedenbouwkundige diensten, ...

2. Het beleid van het CVAA voor de toekomst (2008-2012)

2.1 De realisatie van de beleidsuitdagingen: verschillende beleidsopties

Uit de definiëring van de beleidsuitdagingen blijkt dat de missie van het CVAA nog steeds een grote actualiteitswaarde en maatschappelijke relevantie heeft. Om deze missie te verwezenlijken zijn er verschillende beleidsopties die samen een breed actieterrain vormen dat binnen de huidige grootte (personele en financiële middelen) niet binnen één beleidsperiode kan worden gerealiseerd. Daarom moeten eerst de belangrijkste beleidsopties worden onderscheiden en duidelijk worden gedefinieerd. Wij onderscheiden drie beleidsopties: 1) het uitwerken van een acquisitiebeleid voor architectuurarchieven, 2) een blijvende dynamiek behouden in het onderzoek naar architectuurarchieven om tot een volwaardig expertisecentrum uit te groeien, 3) een model voor de toekomst ontwikkelen, 4) de samenwerking tussen de verschillende gespecialiseerde en niet-gespecialiseerde bewaarinstellingen bevorderen en 5) naar verschillende doelgroepen blijvend sensibiliseren. Deze vijf beleidsopties zijn complementair en versterken elkaar in het bereiken van de missie en het invullen van de beleidsuitdagingen.

2.1.1 Een acquisitieprofiel voor architectuurarchieven uitwerken

De toekomst van architectuurarchieven in Vlaanderen hangt sterk af van het uitwerken van een overkoepelend acquisitieprofiel en bijhorend acquisitieplan. Beide vormen de basis voor een duurzaam erfgoedbeheer in het veld van de architectuurarchieven. De inventarisatie van de archieven die zich reeds bij bestaande bewaarinstellingen bevinden, kan als uitgangspunt dienen voor een verdere ontplooiing van de collecties in een acquisitieplan.

Het CVAA wil deze taak coördineren, en wil uitdrukkelijk samenwerken met alle betrokken partijen: onderzoekers en andere gebruikers van architectuurarchieven, bewaarinstellingen met diverse profielen en diverse specialisten. Het wil daarbij rekening houden met een aantal elementen:

- Het groot aantal beweegredenen voor de verwerving en bewaring van architectuurarchieven resulteert in een brede waaier aan archiefmateriaal. Dat brede spectrum kan natuurlijk niet voor de eeuwigheid worden bewaard. Omwille van de blijvende maatschappelijke kost die de bewaring van architectuurarchieven met zich meebrengt, dringt zich een visie en selectie op het niveau van de acquisitie op.
- Een dubbel inhoudelijk acquisitieprofiel?
 - o Een inhoudelijke visie over welke architectuurarchieven we hier vandaag in Vlaanderen verwerven en bewaren en om welke redenen, bestaat onvoldoende. Ons onderzoek leert dat de acquisitie van architectuurarchieven in het verleden slechts in een zeer klein aantal gevallen het resultaat is geweest van een echt acquisitiebeleid.
 - o Het profiel dat moet worden uitgewerkt reikt per definitie verder dan de singuliere instellingen en het acquisitiebeleid dat zij voeren. Een algemeen Vlaams acquisitieprofiel voor architectuurarchieven moet worden ontwikkeld waarin de verschillende expertises, aandachtspunten en profielen van de bestaande instellingen een plaats krijgen.
 - o Een dergelijk acquisitieprofiel heeft de kans om af te stappen van de klassieke architectuurhistorische canon die vandaag bij de meeste bewaarplaatsen in binnen- en buitenland wordt gehanteerd. De beroemdheid en faam van architecten en stedenbouwkundigen als criterium gebruiken voor het al dan niet bewaren van architectuurarchieven, is vandaag noch architectuurhistorisch, noch maatschappelijk te verantwoorden.
 - In het onderzoekdomein van de architectuurgeschiedenis hebben de voorbije decennia belangrijke inhoudelijke en methodologische verschuivingen plaatsgevonden die als resultaat hadden dat het werk van befaamde architecten steeds minder wordt behandeld als autonoom studieobject en steeds meer als elementen binnen een bredere architectuurproductie en een sociale, culturele en politieke context.
 - Binnen de hedendaagse brede definitie van cultureel erfgoed is een enge visie op het veld van de architectuurarchieven evenmin houdbaar. De ontwikkelingen in het veld van het erfgoed benadrukken immers dat naast de

- 'hoge cultuur' ook populaire en massacultuur als waardevolle en te bewaren cultuurvormen dienen te worden beschouwd.
- o Hoe vreemd het ook mag klinken, ook de continue maatschappelijke kost die het bewaren en beheren van architectuurarchieven met zich meebrengt, verantwoordt een verbreding van de canon van architectuurarchieven. De maatschappelijke investering in het beheer van architectuurarchieven kan immers enkel worden verantwoord als niet enkel de exclusieve experimenten van befaamde architecten deel uitmaken van het acquisitieprofiel, maar ook de vele andere ontwerpen, projecten en ingrepen die een beduidende impact hebben gehad op de alledaagse gebouwde omgeving.
 - o Een dergelijk dubbel acquisitieprofiel biedt een representatieve neerslag van de verschillende geleidingen van de architectuurcultuur, hoog én laag. Het laat bovendien toe om de waarde van het architecturale experiment af te meten aan de maatstaf van de algemene bouwproductie. Het biedt de mogelijkheid om de stille innoverende kracht van het alledaagse bouwen te toetsen aan expliciete statements voor verandering en vernieuwing van avant-garde architecten. Tenslotte biedt de confrontatie van alledaagse stemmen in de gebouwde omgeving met kritische tegenstemmen uit de avant-garde een neerslag van de essentie van een architectuurcultuur.
- Het ontwikkelen van een acquisitieprofiel is niet alleen de taak van archiefbewaarders die hun collectie vorm willen geven, met plaatsgebrek te kampen hebben of de grote hoeveelheid archiefmateriaal toegankelijk willen houden. Archiefvormers hebben eveneens een grote invloed op het bewaarprofiel van de bewaarinstellingen daar zij het potentiële archiefmateriaal aanleveren. Bewaring en selectie van archiefmateriaal zou in principe ook aan bod moeten komen binnen de opleiding tot architect. Ook de wensen en noden van de diverse archiefgebruikers moeten in kaart worden gebracht en worden opgenomen in het acquisitieprofiel.
 - Er moet aandacht worden besteed aan de selectiecriteria binnen archiefinstellingen. Selectie binnen archieven komt over het algemeen pas aan bod wanneer men wordt geconfronteerd met een overvloed aan materiaal. Om kosten te drukken, ruimte te sparen en valorisatie mogelijk te maken wordt selectie van archieven in sommige gevallen een noodzaak. Het is maatschappelijk niet te verantwoorden alles te bewaren. In Vlaanderen ontbreken daarbij algemene richtlijnen voor de selectie van architectuurarchieven.

2.1.2 Continueren van het onderzoek in functie van uitbouw expertisecentrum

Het onderzoek dat werd gevoerd ter voorbereiding van de publicatie *Architectuurarchieven in Vlaanderen* is een eerste en belangrijke aanzet om het toekomstmodel van het bewaren uit af te leiden. De nadruk van dit onderzoek ligt echter op de architectuurarchieven die bewaard zijn bij erkende instellingen. Om het model voor de toekomst te kunnen vormen, komt het er op neer ook in kaart te brengen welke archieven de komende decennia zullen worden aangeboden aan archiefbewaarplaatsen. Wat is hun architectuurhistorische en maatschappelijk-culturele relevantie? Hoeveel zullen het er zijn en welke specifieke vereisten zal hun bewaring stellen? Om antwoorden op deze cruciale vraagstukken te kunnen formuleren moet onderzoek worden gevoerd dat parallel loopt met het onderzoek naar het opstellen van een acquisitieprofiel, de tweede grote beleids optie spreekt dus voor zich: het voortzetten en uitbreiden van het onderzoek over architectuurarchieven. Dat onderzoek omvat:

- betere kennis ontwikkelen (omvang, materialen, koppeling documentatie, ...) van architectuurarchieven die nog niet aan een erkende bewaarinstelling zijn overgedragen,
- internationale archivalisch-technische standaarden beheersen over adequate bewaar technieken,
- internationale standaarden beheersen over inventarisatie en (digitale) ontsluiting, ...
- de verbreding van het onderzoek blijven opvolgen: onderzoek doen naar architectuurarchieven die zich bij 'alternatieve archiefvormers' zoals bouwpromotoren, huisvestingsmaatschappijen en andere spelers op het veld bevinden, onderzoek doen naar Vlaamse architecten en architectuurarchieven in het buitenland, ...

2.1.3 Een model uitwerken voor de toekomst van architectuurarchieven

Het ontwikkelen van een acquisitieprofiel is geen losstaand feit. Eens de archieven zijn verworven, start immers het complexe en arbeidintensieve proces van het beheer van architectuurarchieven. In Vlaanderen en Brussel zijn er vandaag een beperkt aantal instellingen dat zich gespecialiseerd hebben in architectuurarchieven.

Er moet een duidelijk model worden ontwikkeld waarin volgende problematiek centraal staan:

- duurzame oplossing uitwerken voor bedreigde archieven (die buiten de geografische of thematische afbakening van de bestaande gespecialiseerde instellingen vallen)
- doorgeven aan het veld van de internationale standaarden die in het expertisecentrum over architectuurarchieven worden hertaald naar de Vlaamse context
- solide samenwerkingsverbanden initiëren en bestendigen tussen de bestaande instellingen die zich met architectuurarchieven inlaten. Uitwerken van een formeel netwerk.
- de coördinatie moet centraal staan zodat kennis en expertise alle actoren in het veld bereiken
- uitwerken van mogelijke toekomstscenario's voor de bewaring van architectuurarchieven.

[Excursie: Mogelijke scenario's voor de bewaring van architectuurarchieven in de toekomst:

In wat volgt wordt een robotfoto gemaakt van een aantal mogelijke werksценario's voor het bewaren van architectuurarchieven in de toekomst. Hierbij wordt het vermogen afgetast van elk scenario om een antwoord te bieden op de aandachtspunten die hierboven zijn geschetst. Uiteraard is dit slechts een eerste aanzet. Bijkomend onderzoek – zowel bij de archiefbeheerders als de archiefvormers – is noodzakelijk om het toekomstmodel te verfijnen, en moet een belangrijk onderdeel van de werking van het CVAA uitmaken.

1. Vliegende archivarissen

De voorbije jaren werd op meerdere fora het scenario gelanceerd om de thematische archiefbescheiden – die door de verschillende werkingen binnen het Archiefdecreet worden blootgelegd – onder te brengen in de bestaande rijks- provinciale, stedelijke en gemeentelijke bewaarinstellingen. In een dergelijk scenario zouden de verschillende bewaarinstellingen een veelheid aan archieven opnemen en zouden 'vliegende archivarissen' (met gespecialiseerde thematische kennis) deskundigheid verlenen bij de selectie, inventarisatie en het beheer van het archief. Inhoudelijk wordt dit scenario beargumenteerd als een onderbrengen van verschillende lokale archieven binnen een bewaarinstelling die lokaal is ingebed.

Voordelen

- Detailonderzoek kan verder worden gevoerd tijdens prospectie en plaatsbezoeken.
- Er wordt gebruik gemaakt van de opvangcapaciteit van de bestaande instellingen.

Nadelen

- Deze piste wordt niet gesteund door het veld van archiefvormers. Bij architecten overheerst nog steeds de wens om hun archieven onder te brengen bij een 'representatieve' instelling gespecialiseerd in architectuur, zie 1.1.2.G.
- Deze piste wordt evenmin gesteund door het veld van archiefbeheerders. Tijdens het onderzoek voorafgaand aan *Architectuurarchieven in Vlaanderen* werd meermaals gepeild bij rijks- provinciale, stedelijke en gemeentelijke bewaarinstellingen om architectuurarchieven op te nemen, het aantal positieve reacties was uitermate beperkt.
- De opvangcapaciteit van bestaande instellingen is te beperkt om het aanbod architectuurarchieven op te vangen.
- De kwalitatieve bewaring kan slechts worden gegarandeerd indien de bestaande archiefinstellingen op diverse niveaus (privaat- en publiekrechtelijk/stedelijk, provinciaal, gemeenschaps- en federaal niveau) bijkomende budgetten ter beschikking krijgen.
- Het opstellen van een overkoepelend acquisitieplan voor architectuurarchieven in Vlaanderen wordt bemoeilijkt omwille van de aandachtspunten die er bij de verschillende provinciale, stedelijke en gemeentelijke archieven gelden.
- De bewaarinstellingen vallen onder de bevoegdheid van verschillende overheden wat de samenwerking bemoeilijkt.
- Redundantie van bepaalde archiefbescheiden of –reeksen lijkt in dit scenario onvermijdelijk. Ons onderzoek leert dat archieven die werden gegenereerd door

tijdgenoten (architecten, stedenbouwkundigen, binnenhuisarchitecten,...) vaak sterk op elkaar lijkende delen bevatten. De meest voor de hand liggende delen zijn de grote collecties tijdschriften en de dossiers met productinformatie (staalboeken, technische specificaties van installaties en systemen, folders,...) die door de archiefvormers worden bewaard. Tijdschriften en productinformatie zijn van groot belang binnen de praxis van architecten. De gelijkaardige reeksen zullen binnen dit scenario in veelvoud (bij elke archiefinstelling) worden bewaard.

- De kennis over architectuurarchieven zal vasthangen aan personen, met name de 'vliegende archivariissen', en niet duurzaam worden vastgelegd binnen de context van een expertisecentrum.

Dit model is een minimumscenario, zowel qua financiële investering als qua personeelsbezetting en opslagcapaciteit. Het bestendigt de huidige versnipperde situatie.

2. Provinciale architectuurarchieven

Reeds in 1987 werd geopperd om in elke provincie een archiefdepot op te richten voor architectuurarchieven, onder een provinciale bevoegdheid. Behalve in de Provincie Antwerpen vond deze oproep geen navolging. In 2004 peilden de medewerkers van het CVAA bij verschillende provinciale overheden naar de wil om dit scenario nieuw leven in te blazen. Dit bleef echter zonder resultaat.

Voordelen

- Het versnipperde archieflandschap zou een duidelijkere structuur krijgen.
- Er zou voor elk archief een bewaarplaats voorhanden moeten zijn, daar waar nu problemen zijn in bv. de provincies Oost- en West-Vlaanderen.
- Het acquisitieprofiel zou gemeenschappelijk kunnen worden opgesteld voor alle provinciale depots zodat ze complementair zijn en geen onnodige inhoudelijke verdubbeling ontstaat.

Nadelen

- Dit scenario wordt niet gesteund door het archiefveld. De huidige actoren in het veld van de architectuurarchieven zien weinig heil in het creëren van vier extra bewaarinstellingen gespecialiseerd in architectuurarchieven.
- Ook de provinciën lijken niet te vinden voor dit scenario.
- Voor een dergelijke kleine oppervlakte als Vlaanderen lijkt het oprichten van vier nieuwe depots gespecialiseerd in architectuurarchieven (provincie Vlaams-Brabant, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Limburg) een zware financiële investering.
- Verdubbeling van collecties en archiefstukken lijkt ook in dit scenario onvermijdelijk. De reeksen tijdschriften, materiaaldocumentatie, bestekken etc. die in de archieven van tijdgenoten zijn terug te vinden, zullen binnen dit scenario in veelvoud worden bewaard.
- De versnippering van het landschap blijft bestaan, zij het in mindere mate.
- Expertise moet in elke instelling apart worden opgebouwd. Indien er een goede samenwerking wordt nagestreefd kunnen er wel taken worden verdeeld: digitale expertise, inventarisatiestandaarden etc.

3. Bundeling met centraal depot

Dit scenario neemt het bestaande bewaarpatroon in Vlaanderen als uitgangssituatie. De bestaande (kwalitatieve) bewaarplaatsen blijven bestaan en hiermee worden samenwerkingsverbanden aangegaan.

Het landschap wordt gecomplementeerd met een model van bundeling: een gespecialiseerde centrale archiefwerking en depot met expertisecentrum. Deze aanvullende depotwerking dient voor het opvangen van architectuurarchieven die niet binnen de bestaande bewaarcontext passen.

Voor de uitwerking van deze aanvullende depotwerking zijn twee opties mogelijk: ofwel wordt een nieuwe zelfstandige depotwerking uitgebouwd, ofwel wordt een partnerschap aangegaan met een bestaande bewaarinstelling. In het tweede geval worden de kosten voor het onderhoud en de uitbouw van een depotwerking gedeeld.

Het principe van de bundeling met depot wil een alternatief bieden voor de bestaande toestand, zonder daarbij het reeds bestaande versnipperde landschap op te heffen. Het is dus geenszins de bedoeling de architectuurarchieven die vandaag grotendeels versnipperd worden bewaard te verzamelen op één plaats.

Voordelen

- Vanaf de opstart van dit scenario wordt er een halt toegeroepen aan de verdere versnippering van het landschap van architectuurarchieven in Vlaanderen.
- Er wordt tegemoet gekomen aan het probleem van het schrijnende en acute gebrek aan een gespecialiseerde opvang voor specifiek, noodlijdend en kwetsbaar roerend architecturaal erfgoed.
- De kwalitatieve bewaring kan worden geoptimaliseerd. Binnen dit scenario kan er een state-of-the-art bewaarplaats voor architectuurarchieven worden uitgebouwd die ook als expertisecentrum optreedt en deskundigheid ter beschikking stelt van het brede veld.
- Bundeling en eenmalige installatie van de kwalitatieve infrastructuur die noodzakelijk is voor een goede bewaring (plannenkasten, opbergruimte voor maquettes,...) en consultatie (grootformaat leestafels) van de veelsoortige documenten en artefacten die in een architectuurarchief zijn terug te vinden. De concentratie van dure infrastructuur en installaties voor bewaring en consultatie is financieel te verantwoorden.
- De gelijkaardige reeksen tijdschriften, materiaaldocumentatie, bestekken etc. die in de archieven van tijdsgenoten zijn terug te vinden, zullen binnen dit scenario slechts eenmaal moeten worden bewaard. Een gespecialiseerd en centraal depot laat immers toe dat de reeksen tijdschriften worden ondergebracht in een 'centrale bibliotheek' en de dossiers met productinformatie in een 'centraal documentatiecentrum' binnen het depot. Vanuit de verschillende archiefbestanden kunnen er dan verwijzingen worden gemaakt naar de delen in het centrale depot.
- Voor archiefvormers en archiefbeheerders zal er een duidelijk aanspreekpunt en een identificeerbare bewaarplaats ontstaan voor heel Vlaanderen.
- Het samenbrengen van architectuurarchieven op één locatie creëert een meerwaarde voor wat betreft de opbouw en verdieping van expertise op het vlak van inventarisatie, bewaaromstandigheden, valorisatie, auteursrecht, digitalisering,... De expertise zal het bestemmings- en acquisitieonderzoek vereenvoudigen. Gevoeligheden die leven bij archiefvormers en die eigen zijn aan het veld van de architectuurarchieven, zijn dan ook makkelijker gekend en kunnen bepaalde acties van de depotwerking bijsturen.
- Het creëert mogelijkheden voor transversaal onderzoek doorheen verschillende archiefbestanden. De onderzoeker verkeert in de mogelijkheid bepaalde archiefstukken fysiek naast elkaar te leggen en te vergelijken.
- Een centraal depot biedt goede garanties voor de uitwerking en implementatie van een acquisitie- en selectieprofiel. Enkel door de juxtapositie van verschillende archieven kan een goed beeld verkregen worden van wat representatief is voor Vlaanderen en wat niet. Om een representatieve doorsnede van de brede architectuur- en bouwcultuur te bepalen is er nood aan een centrale plaats waar materiaal comparatief kan worden geëvalueerd.
- Dit model wordt over het algemeen positief geëvalueerd door de archiefvormers (in casu de architecten en de architectuurverenigingen). Bij hen leeft de nood aan een representatieve actor die architectuurarchieven op een kwaliteitsvolle manier kan ontsluiten. Van die actor wordt ook verwacht dat die een zekere neutraliteit heeft. Architecten zien het bovendien als een prestigekaak hun archief onder te brengen in een instelling die vertrouwen inboezemt.
- Dit scenario laat toe dat er deskundigheid wordt opgebouwd binnen een instelling op basis van concrete praktijkgevallen.
- De mogelijkheid ontstaat om het centraal depot naast een hedendaagse architectuurwerking te plaatsen. Hierdoor kan de wederzijdse band tussen erfgoed en hedendaags debat volop operationeel worden gemaakt. Vanuit de reflectie over de hedendaagse gebouwde omgeving kan het belang van architectuurarchieven worden aangekaart en omgekeerd kan het roerende architecturaal erfgoed worden aangewend om inzicht te verschaffen in de denkkaders en ontwerpbenadering die aan de hedendaagse gebouwde omgeving ten grondslag liggen.
- Hoewel het in eerste instantie ongetwijfeld een grote investering van middelen en mensen vraagt, biedt deze oplossing veruit de meest kwalitatieve en duurzame oplossing voor het veld van de architectuurarchieven. De noden in het veld van de

architectuurarchieven zijn immers groot. De concentratie van deskundigheid en de kostbare infrastructuur was ook het belangrijkste argument bij vergelijkbare situaties in het buitenland.

- De mogelijkheid tot koppeling van dit scenario aan een hedendaagse werking over architectuur verzekert bovendien dat het beheer en de ontsluiting van architectuurarchieven geen zaak wordt van 'romantisch' of 'geamuseerd' terugkijken naar het verleden, maar veeleer dat het een volwaardig element wordt van reflectie over de gebouwde omgeving, zowel bij het brede publiek als in professionele kringen. Deze koppeling van heden en verleden biedt een solide basis voor de verdere uitbouw van een volwaardige architectuurcultuur in Vlaanderen. Bovendien biedt ze naar onze mening de beste garantie tot een voortdurend appreciëren van – en investeren in – architectuurarchieven door toekomstige generaties.

Nadelen

- De piste wordt niet gedragen door het volledige veld van de huidige archiefbeheerders.
- Ook het nieuwe centraal depot zal op termijn een bepaalde signatuur meedragen en wellicht zullen niet alle archiefvormers hiermee 'affiniteit' hebben.
- Investeren in gespecialiseerd personeel voor behoud en beheer blijft een voortdurende kost.]

2.1.4 Uitbouwen van een gespecialiseerd netwerk

Het is belangrijk dat het CVAA als expertisecentrum het onderzoek naar architectuurarchieven, het acquisitieprofiel en toekomstmodel grotendeels zelf kan dragen. In de eerste plaats biedt het de mogelijkheid om meer kennis en expertise te genereren. Ten tweede biedt dit ook de opportuniteit om de kennis uit te dragen naar de andere spelers in het veld. Het centrum wil immers als structureel onderdeel van zijn werking een netwerk van bewaarinstellingen uitbouwen. Samen met de partners in het netwerk kan het CVAA antwoorden ontwikkelen op de belangrijkste vraagstukken waarmee het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen kampt.

Tegelijkertijd wil het CVAA in samenwerkingsverbanden ook onderzoek initiëren in andere instellingen (en hen daarin zowel technisch als inhoudelijk bijstaan). Bepaalde onderzoeken vinden immers beter plaats bij lokale archiefbeheerders die het lokale veld beter kennen en er gemakkelijker toegang tot krijgen.

Het uitbouwen van een gespecialiseerd netwerk van betrokkenen (onderzoekers die gebruikmaken van architectuurarchieven, restaurateurs, bewaarinstellingen en archiefvormers) is dus een cruciale voorwaarde om de missie van het CVAA te verwezenlijken.

2.1.5 Sensibilisatie voor architectuurarchieven stimuleren

Complementair met deze vier beleidsopties is het van belang de verschillende doelgroepen waarmee het CVAA in aanraking komt blijvend te sensibiliseren voor het maatschappelijke en culturele belang van architectuurarchieven. De laatste beleidsoptie bestaat er dus uit een plan te ontwikkelen en te implementeren waarin verschillende acties worden ondergebracht die telkens betrekking hebben op een specifieke doelgroep.

Het uitwerken van het acquisitieprofiel en het voeren van onderzoek naar het aantal architectuurarchieven dat in de toekomst mogelijkwijze gedeponereerd zal worden, hun archivalische vereisten, hun geografische en ideologische achtergrond kan alleen slagen wanneer de archiefvormers en hun erfgenamen gesensibiliseerd worden over het belang van de privaatrechtelijke archieven die zij beheren.

De coördinatiefunctie bestaat niet alleen uit de kennisoverdracht binnen een netwerk, maar evenzeer op het regelen van overdrachten tussen private archiefvormers en bewaarinstellingen. Opdat archiefstellingen die niet gespecialiseerd zijn in architectuurarchieven deze archieven zouden opnemen, is het van cruciaal hen te sensibiliseren voor het belang van dit erfgoed. Op die manier is het sensibiliseren (en de vruchten die het al dan niet afwerpt) ook nauw verbonden met het model voor de toekomst dat wordt ontwikkeld.

Om een breed maatschappelijk draagvlak te creëren voor architectuurarchieven dient ook het brede publiek aangesproken te worden. Het betrekken van de culturele pers, de organisatie van publieksevenementen en publicaties moeten tot ver buiten de kringen van archivarissen en architecten reiken. Door aandacht te geven aan architectuurarchieven als cultureel domein, zullen de archiefvormers en –beheerders ook meer aandacht aan architectuurarchieven besteden.

2.2 Strategische doelstellingen en beleidsindicatoren

2.2.1 Definiëring van het toekomstmodel van het bewaren van architectuurarchieven

Om in het licht van de missie van het CVAa bovengescreven beleidsopties te realiseren, worden in de volgende paragrafen de strategische doelstellingen geformuleerd. In de verwezenlijking van deze strategische doelstellingen, zal de kennis over het ideale toekomstscenario binnen verschillende politieke en financiële contexten toenemen. Dit is een noodzakelijke stap om een duurzaam bewaringsmodel voor architectuurarchieven in Vlaanderen voor te bereiden. De verfijning van het toekomstmodel is dan ook een eerste strategische doelstelling met een duidelijke beleidsindicator, zijnde de voorbereiding van het toekomstperspectief.

2.2.2 Definiëren van het acquisitieprofiel in functie van collectievorming op Vlaams niveau

- De combinatie van de architectuurhistorische kennis met het detailonderzoek naar de archiefvorming moet een duidelijker inzicht verschaffen in de wijze waarop het landschap van architectuurarchieven zoals we dat vandaag in Vlaanderen aantreffen, is ontstaan. Het vormt tevens de basis voor het uitstippelen van proactieve strategieën om toekomstige archieven te verwerven. Alleen zo kan een representatief en wetenschappelijk verantwoord staal van architectuurarchieven worden samengesteld.
- Daartoe is het noodzakelijk:
 - De kennis over architectuurgeschiedenis te optimaliseren via de verdere uitbouw en bestendiging van het netwerk met het onderzoeksveld en de valorisatie kennis opgedaan uit geïntegreerd project 'Wonen in Welvaart' van CVAa.
 - Onderzoek naar diversiteit van architectuurarchieven uitbouwen:
 - i. In termen van verbreding en verdieping, zie: 2.1.2.
 - ii. Ook de beweegredenen van archiefvormers om architectuurarchieven te bewaren of te vernietigen moet nauwkeuriger worden onderzocht. Toekomstig onderzoek moet ook speciale aandacht besteden aan 'verdichtingsmomenten' in de architectuurcultuur (wedstrijden, open oproepen etc.) en hun relatie tot de vorming en het beheer van archieven.
 - iii. De samenwerking met het VAI is een cruciale meerwaarde om de hedendaagse periode te kennen.

2.2.3 Archivalische deskundigheid over architectuurarchieven permanent optimaliseren

- Nog te veel archivalische aspecten van architectuurarchieven zijn onbekend terrein voor onderzoekers en archiefbeheerders. Het CVAa acht het haar verantwoordelijkheid als coördinatiecentrum om deze 'blinde vlekken' in kaart brengen. In samenwerking met (internationale) onderzoekers en de actoren in het veld moet hierover kennis worden ontwikkeld en verspreid zodat ze ook relatief snel kan worden geïmplementeerd.
- Er is nood aan een beter inzicht in de wijze waarop architectuurarchieven verspreid raakten over verschillende bewaarinstellingen. Dit kan alleen door voor de gevallenstudie van exemplarische of belangrijke architecten, bouwheren of bouwpromotoren detailonderzoek te verrichten.
 - Het archief en oeuvre moet worden beschreven. Voor archieven die versnipperd raakten over diverse bewaarplaatsen wordt zo een integrale toegang geboden.
 - Het onderzoek naar het acquisitieprofiel zal de grote hiaten in archieftoegangen zichtbaar maken, en zo de selectie van de gevallenstudie bepalen.

2.2.4 Deskundigheid opbouwen rond digitale archieven

- Digitale archieven vormen een bijzonder aandachtspunt, zowel voor het opstellen van een acquisitieprofiel als voor het archivalisch technische onderzoek. Architectuurarchieven bestaan de afgelopen decennia steeds vaker uit ontwerpen en beelden die in geautomatiseerde systemen zijn vervaardigd. Behoud, beheer en ontsluiting van deze digitale bestanden vereist deskundigheid en gespecialiseerde software en hardware. In vele sectoren van onze maatschappij dient zich het vraagstuk van de digitale archivering aan, maar binnen het veld van de architectuur stellen zich een aantal specifieke problemen. Architecten werken vaak met programma's (Archicad, Autocad, Minicad ...) en digitale voorstellingswijzen (perspectieven, walk-through, ...) die zelden in andere domeinen worden aangewend. Het betreft bovendien vaak vrij complexe documenten die in verschillende lagen worden opgebouwd.
- Met het oog op deze ontwikkeling is het noodzakelijk dat er in Vlaanderen een actor of instelling wordt aangeduid die nauwgezet de ontwikkelingen betreffende duurzaamheid en standaardisering opvolgt en richtlijnen voor behoud en beheer van digitale architectuurarchieven uit Vlaanderen ontwerpt en verspreidt naar de betrokkenen. Dit zal onontbeerlijk zijn om dit erfgoed te bewaren voor de toekomst.
- Digitalisering behelst verschillende aspecten. Enerzijds gaat het om de digitale ontsluiting, bewaring en verwerking van erfgoed dat oorspronkelijk op andere dragers werd 'geboren'. Anderzijds heeft het betrekking op het bewaren van 'digitally born material'. Dat laatste aspect is voor de architectuurarchieven steeds belangrijker sinds het midden van de jaren negentig. Willen we vermijden dat al dat materiaal verloren gaat, is sensibiliseren van de archiefvormers voor hun digitale archief van cruciaal belang. De inbedding in het VAI biedt een toegang tot deze archiefvormers.
- Digitalisering is een kwestie waarmee verschillende culturele actoren zoals bibliotheken, archieven en erfgoedzorgers mee in contact komen. Het CVAA moet als netwerkorganisatie strategische partnerships afsluiten met andere instellingen die digitalisering eveneens als een centrale uitdaging zien om de kennis, expertise en middelen maximaal te benutten.

2.2.5 Coördineren

- Het CVAA moet de rol van coördinatiecentrum voor de Vlaamse architectuurarchieven blijven opnemen. Coördineren is immers een noodzaak willen we efficiënt omgaan met de relatief beperkte beschikbare middelen en toch internationale standaarden trachten te bereiken:
 - De kennis die het CVAA ontwikkelt moet in de hele sector circuleren opdat het hele veld van de architectuurarchieven er voordelen uit kan halen.
 - Het CVAA moet via een netwerk dat het actief uitbouwt op de hoogte blijven van de noden en pijnpunten van het huidige landschap van architectuurarchieven. Zo kan het gericht kennis ontwikkelen, acties ondernemen om de situatie te optimaliseren en publicaties en andere hulpverlening ontwikkelen en aanreiken.
- Het CVAA heeft een dienende rol ten opzichte van de andere actoren in het veld van de architectuurarchieven. Het dient zowel door adviezen te vertrekken aan diverse doelgroepen, door kennis te verspreiden, door problemen te onderzoeken die andere actoren aanreiken en door als spreekbuis met de overheid te fungeren.
- Het CVAA moet haar netwerk blijven uitbouwen via ondermeer partnerships en het organiseren van een platform voor de spelers van het veld.

2.2.6 Sensibiliseren

- Sensibiliseren voor het brede maatschappelijke en culturele belang van een goed beheer van architectuurarchieven loopt door alle andere strategische doelstellingen heen. Alle actoren in het veld van de architectuurarchieven hebben er nood aan:
 - Sensibiliseren van archiefvormers: in het onderzoek naar een acquisitieprofiel moet niet alleen kennis worden vergaard over architectuurarchieven van de tweede helft van de twintigste eeuw, maar moet van de kans gebruik worden gemaakt om tezelfdertijd architecten en andere archiefvormers te sensibiliseren.
 - Sensibiliseren van niet gespecialiseerde bewaarinstellingen: het proces van permanente actualisatie van de 'stafkaart' van de Vlaamse architectuurarchieven

moet gebruikt worden om de niet gespecialiseerde bewaarinstellingen te sensibiliseren voor het belang van het opnemen en goed verzorgen van architectuurarchieven.

- Dit geldt eveneens voor het uitbouwen van de coördinatiefunctie en het platform.
- Het brede publiek overtuigen van het belang van architectuurarchieven is op langere termijn van cruciaal belang voor de omgang met het architecturale erfgoed en de gebouwde omgeving. Een bewuster publiek zal gevoeliger zijn voor een kwaliteitsvolle leefomgeving. Via de organisatie van diverse contactmomenten met het bredere publiek zal het maatschappelijk bewustzijn hiervoor toenemen. De samenwerking met het VAI is op dit vlak elementair. In de uitbouw van het documentatiecentrum van het VAI kan het CVAa ook een publiek gezicht krijgen.

2.2.7 Geïntegreerde projecten

De verschillende strategische doelstellingen zijn aan elkaar zijn gekoppeld. Die koppeling is niet enkel een efficiënte manier van werken (dezelfde middelen voor verschillende doeleinden laten renderen) maar ze versterkt de verschillende strategische doelstellingen ook. Deze 'gelaagde' werking is een expliciete strategie in de werking van het CVAa. Ze wordt nadrukkelijk uitgewerkt in geïntegreerde projecten. Dit zijn breed opgezette projecten die verschillende actiedomeinen van het CVAa tegelijkertijd stimuleren. Ze willen recent wetenschappelijk onderzoek confronteren met belangrijke architectuurarchieven om op diverse domeinen (acquisitieprofiel, archivalische kennis, architectuurhistorische kennis en sensibilisatie) kennis, expertise en bewustmaking te stimuleren. De geïntegreerde projecten sluiten met andere woorden aan bij de hoofddoelstelling van het CVAa om architectuurarchieven én de kennis erover duurzaam te bewaren, te ontsluiten en te valoriseren. Het CVAa wil in functie van deze missie voortdurend architectuurhistorisch en archieftechnisch onderzoek blijven aanmoedigen, initiëren en voeren.

Het architectuurhistorische onderzoek zal worden ontwikkeld door middel van het programma van de geïntegreerde projecten. Dit programma vertrekt vanuit twee vaststellingen.

- Enerzijds is er de beperkte doorstroming van het recente architectuurwetenschappelijk onderzoek naar het grote publiek.
- Anderzijds hebben archiefinstellingen die architectuurarchieven bewaren vaak onvoldoende middelen om nieuw verworven fondsen bekend te maken en te ontsluiten.

Deze lacunes beknotten niet alleen de cultuurhistorische kennis over het architecturale erfgoed, maar hypothekeren ook de hedendaagse architectuurpraktijk. Kwalitatieve renovatie of transformatie van gebouwen en stedelijke gehelen, steunt immers op een grondige kennis van het erfgoed. Bovendien fungeren historische projecten vaak als een achtergrond waartegen vandaag nieuwe en kritische architecturale benaderingen kunnen worden ontwikkeld.

Het is een expliciete doelstelling om voor de geïntegreerde projecten partnerships op te zetten met andere instellingen. Op die manier zijn de geïntegreerde projecten een uitgelezen kans om:

- de coördinatie aan te moedigen,
- het netwerk waarin het CVAa opereert te bestendigen,
- te sensibiliseren bij andere instellingen die niet in architectuurarchieven zijn gespecialiseerd maar wel architectuurarchieven in beheer hebben,
- het brede publiek kennis te laten maken met de rijkdom van architectuurarchieven en te sensibiliseren,
- samenwerking met wetenschappelijke onderzoekers uit te bouwen.

2.3 Operationele doelstellingen en resultaatsindicatoren

2.3.1 Voorbereiding van het model voor de toekomst en onderzoek depotwerking

De uitwerking van het toekomstscenario verloopt parallel met de realisatie van de andere operationele doelstellingen. Alleen door de kennis en de ervaring die worden verworven in de verwezenlijking van de verschillende strategische doelstellingen te bundelen en kritisch te implementeren in de drie mogelijke toekomstscenario's, zal een beter inzicht worden verworven in het mogelijke toekomstscenario.

- De stafkaart van de architectuurarchieven moet daarbij permanent verfijnd worden. Niet alleen architectuurarchieven die zich bij erkende instellingen bevinden, moeten ingevoerd worden. Ook de architectuurarchieven van architecten die op het einde van hun loopbaan zijn of die hun praktijk reeds stopzetten, en die nog in private handen zijn moeten in kaart gebracht worden. Zo kan een werkelijk realistische visie op het toekomstscenario worden opgemaakt. Op basis daarvan kan een model voor de toekomst worden uitgedacht. Er zijn twee complementaire inhoudelijke klemtonen (zie acquisitieprofiel):
 - architectuurarchieven van de eerste naoorlogse periode (jaren 1945-1970)
 - nog actieve architectenbureaus
- Er moet onderzocht worden of het daarbij wenselijk is dat het CVAa (al dan niet tijdelijk) enkele architectuurarchieven in haar beheer opneemt om:
 - noodscenario's te vermijden waar architectuurarchieven geen plaats vinden in andere instellingen
 - de kennis over architectuurarchieven van binnenuit beter te ontwikkelen, te implementeren en beter advies aan anderen te kunnen verlenen: de werking van het expertisecentrum en het nooddepot versterken elkaar wederzijds.
- De verschillende spelers in het veld moeten intensief betrokken worden bij de studie naar dit toekomstmodel, alleen zo zal het breed maatschappelijk gedragen én realistisch zijn. In de voorbereiding van het model voor de toekomst wordt de coördinatiefunctie gestimuleerd en bestendig.

Resultaatsindicatoren:

- Maken en verspreiden van een rapport over de toekomst van architectuurarchieven in Vlaanderen dat aan haar graad van degelijkheid én realiseerbaarheid is geëvalueerd door deskundigen (nationaal en internationaal) uit het veld, de beleidswereld en de academische wereld

2.3.2 Uitwerking van het acquisitieprofiel

Het acquisitieprofiel mag geen theoretische beschouwing blijven. Het moet concreet worden uitgewerkt én tegelijkertijd steeds het onderwerp van verder onderzoek en debat blijven. Op basis van het onderzoek dat voorafging aan de publicatie *Architectuurarchieven in Vlaanderen* kunnen belangrijke operationele doelstellingen worden geformuleerd die bepalend zullen zijn voor de verdere ontwikkeling van het profiel:

- tweede helft twintigste eeuw
Uit het onderzoek *Architectuurarchieven in Vlaanderen* blijkt dat de architectuurarchieven die werden gevormd in de eerste decennia van de tweede helft van de twintigste eeuw prioritaire aandacht verdienen. Deze categorie archieven wordt nu immers aangeboden door archiefvormers of hun erfgenamen (omwille van stopzetting bureau, overlijden, ...) en heeft op dit ogenblik vaak nog geen definitieve bewaarplaats. Hier ligt bijgevolg een belangrijk actieveld voor elke toekomstige archiefwerking rond het architecturale erfgoed.
- proactief beleid naar recente archieven van architecten én andere actoren
Een tweede accent in het acquisitiebeleid is het verzamelen van een representatieve neerslag van de hedendaagse architectuurpraktijk.
 - Onze analyses tonen aan dat het met de 'proactieve rol' van archivariissen in het veld van de architectuurarchieven bijzonder slecht is gesteld.

- Tijdens ons onderzoek troffen we zelden erfgoedbeheerders aan die gerichte contacten onderhielden met praktiserende architectenbureaus.
- In Vlaanderen zijn er aangrijpingspunten om een dergelijke proactieve rol te spelen. Voorbeelden zijn de portfolio's die het VAI (in functie van het Jaarboek Architectuur Vlaanderen) en de Vlaams Bouwmeester (in functie van de Open Oproep) elk jaar verkrijgen van vele honderden architectenbureaus. Rond de duurzame bewaring van het archief van beide instellingen zijn samenwerkingsverbanden opgezet. Op die manier wordt dit materiaal gevrijwaard van de kans in het commerciële circuit terecht te komen. Het is belangrijk deze samenwerkingsverbanden te bestendigen en proactief het veld af te speuren naar mogelijke andere vruchtbare samenwerkingsakkoorden om proactief het erfgoed te vrijwaren van vernietiging en vervolgens te ontsluiten.
 - Niet enkel de archieven van architecten verdienen proactieve aandacht. De gebouwde omgeving in Vlaanderen verandert nog steeds in een hoog tempo, mede dankzij grote infrastructurele werken zoals de HST-lijn, de aanleg van sociale woonwijken en de herwaardering van stationsgebieden. Het verzamelen van particuliere archieven van ontwerpers is onvoldoende om inzicht te bieden in deze belangrijke ontwikkelingen in de gebouwde omgeving in Vlaanderen. In overleg met de betrokken instanties moet dan ook worden onderzocht op welke wijze archieven waarin de effecten van de ingrepen in de inrichting van Vlaanderen zijn vastgelegd, voor het nageslacht bewaard kunnen blijven. Het CVAa legt zich toe op de privaatrechtelijke archieven, maar wil de vormers en beheerders van publiekrechtelijke architectuurarchieven op het culturele belang van architectuurarchieven blijven wijzen.
- Het CVAa moet met belangrijke actoren (zowel archiefvormers als –beheerders) partnerships blijven aanknopen om meer kennis over hun bouwpraktijk en de archieven die ze nalieten te genereren. Die kennis moet ingebracht worden bij de definiëring van een acquisitieprofiel.
 - De koppeling van de opgebouwde kennis in de verschillende deeldomeinen van het onderzoeksveld moet resulteren in een rapport dat aangeeft waar de noden het hoogst zijn in het veld en welke stappen prioritair moeten worden ondernomen om een representatieve en wetenschappelijk verantwoorde staalkaart van architectuurarchieven optimaal te bewaren in Vlaanderen. Uiteraard is dit rapport een levend werk. Het moet flexibel zijn opgevat zodat vanuit de ontwikkelingen van het onderzoek en het architectuurdebat, steeds modificaties mogelijk zijn.
 - Hoewel de nood aan een duidelijk acquisitieprofiel hoog is, is het opstellen van algemene selectierichtlijnen, zoals het geval is voor overheidsarchieven, zeer moeilijk, zonet onmogelijk voor private architectuurarchieven. De grote diversiteit aan ontwerppraktijken en organisaties van bureaus of tijdelijke associaties maakt het selecteren volgens algemene lineaire principes en gedetailleerde handleidingen quasi onmogelijk voor het veld van de architectuurarchieven. Bij de selectie en het eventueel opstellen van een selectielijst voor private archieven moet de waarde van de archiefstukken telkens opnieuw worden afgewogen, liefst binnen het kader van een regionaal acquisitieprofiel. Daarom moet het acquisitieprofiel zo zijn opgesteld dat het een combinatie mogelijk maakt van:
 - Structureel denken volgens een duidelijk vooropgestelde strategie
 - Ad hoc beleid en ingrijpen in het veld. Architectuurarchieven kunnen immers steeds onverwacht worden aangeboden, een nieuw onderdak moeten krijgen, ...

Resultaatsindicatoren:

- Acquisitieprofiel dat aan haar graad van degelijkheid én realiseerbaarheid is geëvalueerd door deskundigen (nationaal en internationaal) uit het veld, de beleidswereld en de academische wereld
- Archiefoverdrachten van architecten eerste naoorlogse periode
- Partnerships en proefprojecten met nog praktiserende architectenbureaus afsluiten

2.3.3 Archivalische deskundigheid over architectuurarchieven: tweesporenbeleid

- Uitbouwen van de reeks *Handleidingen architectuurarchieven* als antwoord op de nood in het veld naar archivalische kennis over architectuurarchieven. De concrete thema's zullen worden aangereikt door het opbouwen van expertise in het onderzoek naar het acquisitieprofiel, door als coördinatiecentrum op de hoogte te blijven van noden van de sector en door de archieven te bestuderen die het CVAA zelf krijgt aangeboden.
- Uitbouwen van de reeks *Focus Architectuurarchieven* waarin zowel de architectuurhistorische kennis, de expertise over de bewaarplaatsen van architectuurarchieven en hun versnippering, als de kennis over inventarisatie worden gevaloriseerd. Ook hier zal de selectie voor de te behandelen thema's afhankelijk worden gemaakt van specifieke noden van de onderzoekswereld en de bewaarinstellingen én van het eigen onderzoek van het CVAA ter voorbereiding van het acquisitieprofiel. De publicaties in de reeks *Focus* bieden een antwoord op de versnippering van het architectuurarchieflandschap en stimuleren de samenwerking tussen verschillende onderzoekers en archiefinstellingen.

Resultaatsindicatoren:

- Verkoop en verspreiding van de publicaties uit beide reeksen (te meten door het CVAA)
- Reacties op de publicaties vanuit het veld (academische wereld, diverse onderzoekers, restaurateurs, archiefinstellingen, ...) (te meten door het CVAA)

2.3.4 Digitale archieven

- Digitale architectuurarchieven mogen niet verloren gaan voor de toekomst. Er moet deskundigheid worden opgebouwd die geïmplementeerd wordt:
 - bij de beheerders van architectuurarchieven.
 - in de mate van het mogelijke in de huidige architectuurpraktijk: reeds in de architectenbureaus gaat momenteel cruciaal digitaal materiaal verloren (cfr ontwikkelen *toolbox* zie 2.3.6).
- Daarnaast biedt een goede kennis van de digitalisering een aantal bijkomende en belangrijke voordelen, namelijk:
 - op het vlak van de materiële bewaring of conservering van archieven. Digitalisering zorgt ervoor dat originele artefacten in optimale omstandigheden kunnen worden bewaard, terwijl een digitaal equivalent toch beschikbaar blijft voor het publiek.
 - Archiefinstellingen automatiseren hun collecties ook in het licht van de ontsluiting van het hen toevertrouwde erfgoed.
 - Het internet biedt ruime distributiemogelijkheden. Het maakt erfgoed gemakkelijker toegankelijk voor een groot en breed publiek, zowel geografisch als sociaal.
 - Digitalisering verhoogt het gemak om data van allerlei informatiesystemen op verschillende plaatsen tegelijk te consulteren en te vergelijken. Op die manier bevordert digitalisering onderzoek en de cultuurproductie. Door middel van digitaliseren van materiaal en het ontwikkelen van een geautomatiseerde toegang er op kunnen archieven die over verschillende instellingen verspreid zijn virtueel als één geheel worden beschreven. Zo kunnen ten dele de nadelige gevolgen van het versnipperde Vlaamse landschap van de architectuurarchieven worden opgevangen.
 - Het bewerken van digitaal opgeslagen gegevens wordt voor de gebruiker enorm vereenvoudigd.
 - Digitale communicatievormen zorgen voor een goedkope en snelle interactiviteit met het grote publiek.
- Digitaliseren impliceert ook belangrijke uitdagingen:
 - Auteursrecht: de problematiek van de auteursrechten versus het publiek domein komt in essentie neer op de tegenstelling tussen het individuele karakter van de intellectuele eigendomsrechten en het collectieve karakter van het cultureel erfgoed.
 - Verlies van authenticiteit: Welke delen van het cultureel erfgoed gedigitaliseerd zullen worden, is niet alleen afhankelijk van de culturele dynamiek, de ideologie

van bepaalde actoren en economisch-financiële factoren. Ook technische beperkingen zullen verschillende genres en media in de vergeethoek duwen, en andere bevoordelen.

- Financiële implicaties: Alles bijhouden of onthouden is een utopie, net zoals het oneindig bekostigen en onderhouden van digitaliseringprojecten. Regelmatig klinkt een noodkreet dat waardevolle collecties verloren dreigen te gaan, maar er is simpelweg niet genoeg geld. Het verkrijgen van een licentie voor een databankprogramma, de nodige tijd, mankracht en nodige expertise voor het digitaliseren en het onderhouden van digitale collecties blijkt veelal problematisch.
- Technische vergankelijkheid: Er bestaat een kans dat de technologische ontwikkelingen het digitaliseringsproces voorbij zullen steken. Deze problematiek maakt alleszins duidelijk dat oudere conserveringsmedia, zoals bijvoorbeeld microfilm, niet geheel overbodig zijn geworden.
- Gebrek aan structurering: De roep om structurering en beoordeling van de aangeboden informatie is groot.
- Her en der werden initiatieven opgestart om oplossingen uit te denken voor de problemen van digitale opslag en duurzaamheid. In Vlaanderen bekleedt het onderzoeksproject c-David bij het Stadsarchief Antwerpen een voortrekkersrol. Specifiek voor architectuurarchieven werkt het internationale Gaudi-programma A2 aan een handleiding over het behandelen en bewaren van digitaal gegenereerde documenten in hedendaagse architectenbureaus. Het CVAA wil deze deskundigheid vertalen en openstellen naar en voor alle gelaagdheden van het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen.
 - Begeleiding van architectenbureaus bij bewaren van digitaal materiaal is noodzakelijk. Inbedding van CVAA in VAI maakt het mogelijk om een aantal belangrijke bureaus te selecteren voor een proefproject.
 - Proefprojecten voor enkele architectuurarchieven die zich bij een professionele bewaarinstelling bevinden. Dit moet resulteren in een digitaal raadpleegbare en uitgegeven handleiding in de reeks *Handleiding architectuurarchieven* deel IV.

Resultaatsindicatoren:

- Maken en verspreiden van een publicatie (digitaal of in boekvorm) (te meten door het CVAA)
- Adviezen verleend over digitale archieven aan archiefvormers en –bewaarders (te meten door het CVAA)
- Evaluatie van proefprojecten (te meten door het CVAA en betrokken instellingen en/of archiefvormers)

2.3.5 Platform en netwerk

- Aangezien slechts een fractie van de bewaarde architectuurarchieven in Vlaanderen zich in gespecialiseerde depots voor architectuurarchieven bevindt, is het van belang dat de medewerkers van het CVAA zich blijvend inspannen om het CVAA in het brede veld van de erfgoedsector en specifiek de archiefsector in te bedden.
 - Alleen via deze netwerking zal het CVAA aan zichtbaarheid winnen en zal haar deskundigheid en expertise kenbaar en geïmplementeerd worden in diverse bewaarinstellingen.
 - Alleen via de netwerking zal het CVAA op de hoogte blijven van de noden van het veld en het onderzoek daarop afstemmen.
- Voor de gespecialiseerde betrokkenen in het architectuurhistorische en archivalische veld richtte het CVAA een adviesraad in. Dit platform bood enerzijds de kans om de noden van het veld te leren kennen en anderzijds om het beleid van het CVAA te toetsen naar haalbaarheid en belang. Na drie jaar werking lijkt een nieuwe formule aangewezen om de dynamiek in de adviesraad te bewaren. Deze formule zal vanaf 2007 operationeel worden.
 - Om de slagkracht en de efficiëntie van de adviesraad te bevorderen, zal meer gewerkt worden vanuit verschillende ‘workshops’. De diverse aspecten van de werking van het CVAA zullen aan bod komen in een workshop waarin personen zullen zetelen die specifieke kennis en ervaring hebben over dit onderwerp. Dit zal concreter zijn dan de huidige werking van de adviesraad. De dynamiek zal toenemen omdat de drempelvrees bij verschillende betrokkenen om kennis te delen kleiner zal zijn.

- Het veld van de architectuurarchieven in Vlaanderen heeft er alle belang bij dat het CVAA zich blijvend kadert in een internationaal netwerk van gespecialiseerde instellingen. Zo zal men in Vlaanderen steeds de internationale standaarden kennen met betrekking tot het vormen, bewaren en ontsluiten van architectuurarchieven.

Resultaatsindicatoren:

- Bijeenkomsten en interactie in de adviesraad (te meten door het CVAA)
- Samenwerking met andere erfgoedinstellingen bij publieksevenementen zoals Erfgoeddag (te meten door het CVAA)
- Deelname aan internationale bijeenkomsten van gespecialiseerd instellingen (te meten door het CVAA)
- Verkoop en verspreiding van de publicaties (te meten door het CVAA)
- Aantal adviezen verleend (te meten door het CVAA)
- Aantal begeleidingen bij overdrachten (te meten door het CVAA)
- Aantal partnerships (te meten door het CVAA)

2.3.6 Sensibilisatieacties

- De verschillende actoren in het veld van de architectuurarchieven vragen om aangepaste sensibilisatieacties:
 - Praktiserende architecten:
 - gerichte communicatie via vakliteratuur en VAI. Gerichte acties naar afzonderlijke instellingen kunnen de vorm van een partnership aannemen.
 - Een van deze acties is de ontwikkeling van een *toolbox voor archiefvormers* waarin specifieke aandacht is voor digitale archieven. Een dergelijke *toolbox* zal de vorm aannemen van een toegankelijke en laagdrempelige handleiding met praktische tips over de ordening van een architectuurarchief en eenvoudige richtlijnen geven voor de goede bewaring van de verschillende dragers in een architectuurarchief. De *toolbox* zal in de vorm van een (digitale) publicatie worden verspreid die eenvoudig kan worden gecommuniceerd aan de doelgroep. Een digitale publicatie biedt bovendien het voordeel dat ze voortdurend kan worden aangepast aan de meest recente inzichten omtrent ordening en bewaring. Naast de digitale verspreiding zal het CVAA ook andere acties uitwerken om de bekendheid van de *toolbox* bij de doelgroep te verhogen en te verdiepen. Hier wordt ondermeer gedacht aan het organiseren van lezingen voor beroepsorganisaties en het initiëren van seminars rondom de *toolbox* in architectuurscholen en universiteiten.
 - Niet gespecialiseerde bewaarinstellingen: via het netwerk van archiefinstellingen waarin het CVAA zich bevindt, moet het CVAA de aandacht voor architectuurarchieven opwekken door lezingen te houden, artikels te schrijven en zijn onderzoek en publicaties kenbaar te maken. Ook hier kunnen gerichte acties naar afzonderlijke instellingen de vorm van een partnership aannemen.
 - Het programma van de partnerships neemt de precaire toestand (op het niveau van bewaren, ontsluiten of valoriseren) van een architectuurarchief of –archiefbestanden als vertrekpunt. Het betreft een programma dat projectmatig is opgebouwd en verschillende experts samenbrengt rondom afgebakende projecten. Het CVAA ziet mogelijkheden op vier niveaus:
 - de verwerving en overdracht
 - bewaring (conservatie/preservatie)
 - inventarisatie (ordenen & beschrijven)
 - ontsluiting
 - Het CVAA zal bij elk partnership een coördinerende rol vervullen en het project actief begeleiden en ondersteunen met de kennis die het in huis heeft op het vlak van architectuur, architectuurgeschiedenis en archiefwetenschap. Het CVAA zal ook de kwaliteit van het project en de geboekte resultaten bewaken. Daarnaast zal de verzamelde kennis uit elke partnership duurzaam

voor de toekomst worden vastgelegd door middel van een (digitale) publicatie van een inventaris, een monografie, een tentoonstellingscatalogus,...

- Concrete acties ontwikkelen om het brede publiek te bereiken, waaronder:
 - Partnership aangaan met Open Monumentendag.
 - Aanwezigheid op publieksevenementen als Erfgoeddag en Cultuurmarkt.
 - Via de nieuwsbrief van het VAI publiek en pers op de hoogte houden.
 - Bepaalde aspecten van projecten laten resulteren in een ruim opgezet toonmoment (tentoonstelling, actie, reportage, ...) voor een breed publiek; deze doelstelling is een nadrukkelijk onderdeel van de geïntegreerde projecten.
 - Educatief programma ontwikkelen bij tentoonstellingen voor leerkrachten zodat zij hun achterban kunnen sensibiliseren.

Een van de belangrijke kanalen voor het verspreiden van informatie en kennis, is de website die het CVAa voortdurend blijft ontwikkelen.

- Deze website dient in de eerste plaats als portaalsite dienen om de informatie aan te bieden die werd verzameld in het kader van het onderzoek naar een acquisitiemodel.
- Via een aangepaste interface kan informatie over architectuurarchieven, architecten, architectuurverenigingen of –organisaties uit Archiefbank Vlaanderen en ODIS geconsulteerd worden.
- Daarnaast is de site ook een instrument om informatie over architectuurarchieven te communiceren, zoals praktische tips in verband met het beheren en bewaren van architectuurarchieven.
- Voor veelgestelde vragen is een FAQ-rubriek opgestart op de website. Het beheer van de website en de portaalsite zal in de komende werkjaren geëvalueerd worden en gerelateerd aan de globale opdracht van het CVAa als coördinatiecentrum.

Resultaatsindicatoren:

- Verspreiding van de *toolbox* (te meten door het VAI)
- Gekendheid van de *toolbox* bij de doelgroep
- Gebruik van de *toolbox* (te meten door het VAI)
- Tevredenheid van de gebruikers
- Aantal gerealiseerde partnerships
- De kwaliteit van het eindresultaat van het partnership
- De tevredenheid van de deelnemende partners
- Beschikbaarheid van de website
- Aantal hits van de website (te meten door het VAI)
- Aantal reacties op/via de website (te meten door het VAI)
- Samenwerking met andere erfgoedinstellingen bij publieksevenementen zoals Erfgoeddag, Cultuurmarkt en Open Monumentendag (te meten door instellingen waarmee CVAa samenwerkt en door CVAa)
- Aantal bezoekers op tentoonstellingen (te meten door CVAa)
- Aantal deelnemers aan educatief programma (te meten door CVAa)

2.3.7 Geïntegreerde projecten uitwerken

De geïntegreerde projecten confronteren recent wetenschappelijk onderzoek met belangrijke archiefstukken van Vlaamse architecten. De projecten hebben als doelstelling op verschillende niveaus te sensibiliseren. De confrontatie van onderzoek en archieven resulteert telkens in een publieksmoment (tentoonstelling, lezingenreeks, reportage, ...) dat is gericht op verspreiding van kennis over het architecturale erfgoed en een duurzaam product (catalogus, inventaris, publicatie over thema architectuur 20ste eeuw, ...) dat de kennis over het architecturale erfgoed blijvend vastlegt en een opstap biedt voor verdere ontsluiting en onderzoek.

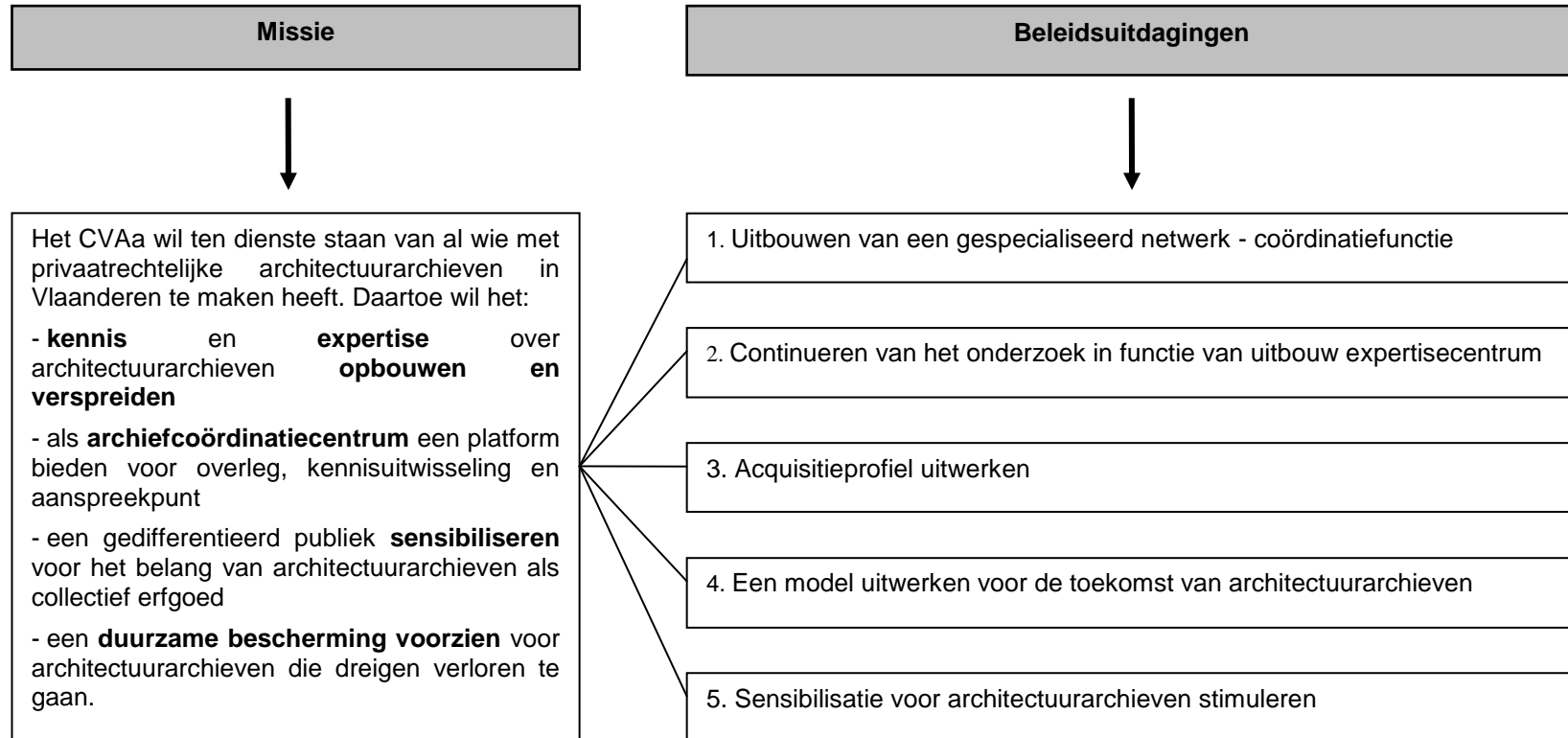
De realisatie van een geïntegreerd project behelst:

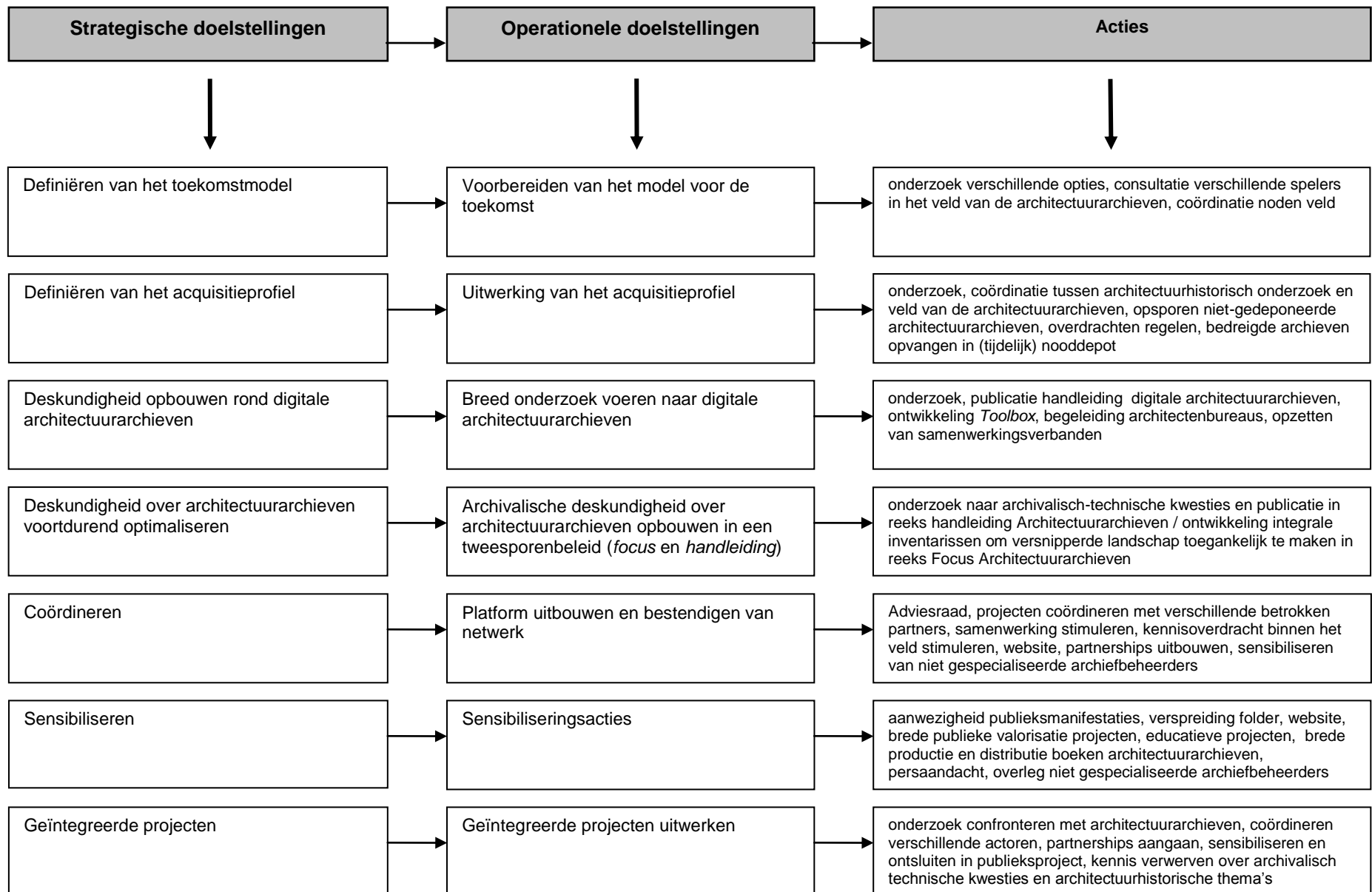
- Een ruim opgezet onderzoeksproject naar een thema dat belangrijk is voor de architectuurgeschiedenis, maar waarvan de kennis ook sterke implicaties heeft voor de architectuurarchieven.
 - Nieuwe archieven worden aangeboord.
 - Reeds gekende archieven worden geïnventariseerd of ontsloten.
 - Tot dan toe onbelichte problemen van architectuurarchieven komen aan de oppervlakte en dwingen de kennisopbouw binnen het CVAA tot vernieuwing.
- Het project resulteert in de valorisatie van zowel technische kennis over architectuurarchieven, culturele kennis over architectuurarchieven en architectuurhistorische kennis. Dit kan in de vorm van een publicatie, een tentoonstelling of de realisatie van een inventaris.
- Een geïntegreerd project werkt sensibiliserend:
 - De culturele en populaire media worden stelselmatig op de hoogte gehouden.
 - Een van de resultaten is een publieksevenement voor een breed publiek (een tentoonstelling, een reportage, ...).
 - Breed mediaveld betrekken
 - Educatief programma ontwikkelen waaruit een spin-off naar scholen wordt ontwikkeld in samenwerking met de educatief medewerker van het VAI
 - Tijdens het onderzoek wordt naar nieuwe archivalische bronnen gespeurd. Daarbij worden archiefvormers of –beheerders gesensibiliseerd voor architectuurarchieven.
- Samenwerkingsverbanden met onderzoekinstellingen worden aangehaald, evenals met andere archiefinstellingen. Deze samenwerking vormt een wezenlijk onderdeel van het geïntegreerde project. Het moet resulteren in een bundeling van middelen, expertise en kennis. Op die manier is het geïntegreerd project niet alleen een belangrijk sensibilisatiemiddel, maar stimuleert het ook de platformfunctie van het CVAA.
- Hoewel de uitwerking van een geïntegreerd project inhoudelijk deel uitmaakt van de werking van het CVAA in het bereiken van de missie, vraagt een geïntegreerd project om meer middelen dan de reguliere werking toelaat. Bij de uitwerking van het geïntegreerd project Wonen in Welvaart werd daarom een constructie opgezet waarbij het CVAA extra middelen zocht door projectsubsidies, partnerships met andere instellingen, toelagen van private instanties en sponsoring. Het is daarom aangewezen deze geïntegreerde projecten uit de gewone begroting te halen. Ter informatie wordt wel een begroting van een geïntegreerd project toegevoegd (3.2.2.A) opdat wordt geïllustreerd hoe het CVAA buiten haar structureel gesubsidieerde werking middelen inbrengt én kan genereren (door bijvoorbeeld de verkoop van de tentoonstelling, boeken en het educatieve project dat er aan wordt gekoppeld).

Resultaatsindicatoren:

- Aantal tentoonstellingen dat georganiseerd wordt (te meten door het VAI)
- Aantal deelnemers aan de tentoonstellingen (te meten bij de organisatie/inschrijving)
- Tevredenheid van de deelnemers aan de tentoonstellingen (te meten via enquête/bevraging op de tentoonstelling zelf)
- Evaluatiegesprekken met professionele deelnemers
- Aantal recensies en de inhoud ervan over de tentoonstellingen (te meten via persmap)
- Aantal vragen dat het VAI krijgt m.b.t. de tentoonstellingen, ingedeeld volgens doelgroep (te meten door het VAI)
- Peiling naar de gekendheid van de activiteit
- De kwaliteit van het eindresultaat, gemeten door bevraging verschillende deskundigen
- Duurzaamheid in kaart brengen voor verder onderzoek en evolutie bewaarders van architectuurarchief

2.4 Overzicht koppeling missie aan beleidsuitdagingen, -opties, strategische en operationele doelstellingen

3. Concrete werking

3.1 Timing

3.1.1 Objectieven te bereiken resultaten na vijf jaar

- Het CVAA heeft de samenwerking met en tussen de andere actoren in het veld van de architectuurarchieven gestimuleerd waardoor kennis en expertise snel en efficiënt doorstromen in diverse richtingen, de overheid een duidelijk aanspreekpunt heeft, de versnippering in het veld van de architectuurarchieven een halt wordt toegeeroepen en verschillende gezamenlijke projecten zijn opgestart die de versnippering ‘leefbaar’ maken door bijvoorbeeld de productie van integrale inventarissen. Het CVAA vervult op die manier de rol van coördinatiecentrum in het veld.
- Een representatief staal van de architectuurarchieven van de eerste naoorlogse periode gaat niet verloren.
- Het CVAA heeft voldoende partners gevonden in de archiefwereld die bedreigde architectuurarchieven willen opvangen. Het CVAA heeft onderzoek gedaan naar de wenselijkheid en mogelijkheid om hiervoor financiële middelen vrij te maken. Het CVAA vangt zelf architectuurarchieven op daar waar alle andere inspanningen tevergeefs waren. Zo kan een nooddepotfunctie ontstaan om noodscenario's op te vangen, dat ook rendeert in functie van kennisverwerving om het expertisecentrum uit te bouwen.
- Praktiserende architectenbureaus zijn beter op de hoogte van het belang van goed archiveren. Van belangrijke representatieve bureaus is het archief gevrijwaard door een partnership.
- Er is een duidelijke en realistische visie op de toekomst van architectuurarchieven in Vlaanderen.
- De belangrijkste technische archivalische noden zijn in kaart gebracht, onderzocht en onder de vorm van (digitale) publicatie verspreid in reeks *Handleiding architectuurarchieven*.
- Op het vlak van digitalisering wordt een inhaalbeweging ten opzichte van de Angelsaksische wereld ingezet. Kennis omtrent digitalisering wordt ingezet voor sensibiliseren archiefvormers, bewaren en ontsluiten.
- Er wordt een publieke informatieplek voor architectuurarchieven uitgebouwd. Het is in de eerste plaats een digitale (virtuele) plek.
- Sensibilisatie van breed publiek, overheid, archiefinstellingen en archiefvormers via grootschalig geïntegreerd project.
- Architectuurhistorische kennis en onderzoek worden aangemoedigd door de bronnen beter te ontsluiten via de reeks *Focus Architectuurarchieven* die over de versnippering heen integrale toegangen aanbiedt op architectuurarchieven.

3.1.2 Evolutie inhoudelijke klemtonen

In het kader van het realiseren van de vier deelaspecten van de missie van het CVAA – 1) kennis en expertise opbouwen en verspreiden, 2) coördinatiecentrum zijn, 3) sensibiliseren en 4) een duurzame bescherming voorzien voor architectuurarchieven – worden diverse complementaire acties ondernomen.

I) In de reguliere werking ligt **de inhoudelijke klemtoon** de eerste twee jaar op de ontwikkeling van een acquisitieprofiel en de definiëring van het toekomstmodel. Het eerste jaar ligt de nadruk op het inschatten van de noden van de architectuurarchieven van de eerste naoorlogse periode (jaren 1950-1970). Vanaf 2009 komt daarbij een tweede klemtoon op de nog praktiserende architectenbureaus. Voor beide is de koppeling CVAA binnen het VAI van cruciaal belang.

De volgende drie jaren zullen de acties in het teken staan van de uitvoering van het acquisitieprofiel en het toekomstmodel waarbij het CVAA als expertisecentrum wordt uitgebouwd en aan zichtbaarheid wint in het veld en bij het brede publiek.

Schematisch ziet de inhoudelijke ontwikkeling er als volgt uit:

JAAR		
2008	FOCUS EERSTE NAOORLOGSE PERIODE (jaren 1950-1970) - onderzoek tijdschriften - onderzoek architectuurarchieven eerste naoorlogse periode - onderzoek naar acquisitiemodel → Inhoudelijk gekoppeld: inschatten aantal architectuurarchieven, omvang, technisch archivalische noden, ... met chronologische nadruk op eerste naoorlogse periode	→ in functie van het definiëren van het toekomstmodel
2009	FOCUS NOG PRAKTISERENDE BUREAUS - digitale archieven - ontwikkeling <i>toolbox</i> - brede verspreiding <i>toolbox</i> én opvolging van enkele case-studies via partnerships → Inhoudelijk gekoppeld: inschatten aantal architectuurarchieven, omvang, technisch archivalische noden, ... met chronologische nadruk op praktiserende bureaus	
2010-2012	Nu acquisitieprofiel en toekomstmodel op punt staan, worden concrete acties ondernomen in functie van de realisatie van het toekomstmodel op rationele, efficiënte en wetenschappelijke wijze ↓ Alle acties worden ontwikkeld vanuit analyse noden van acquisitieprofiel en toekomstmodel: - <i>Focus architectuurarchieven</i> : diverse onderzoeken en valorisatie - <i>Handleiding architectuurarchieven</i> : diverse onderzoeken en valorisatie	→ in functie van het realiseren van het toekomstmodel

II) Tegelijkertijd bouwt het CVAA doorheen de jaarlijkse **dagelijkse werking**:

- de contacten verder uit met bewaarinstellingen en archiefvormers (partnerships),
 - de
 - de coördinatiefunctie verder uit door het vergroten en bestendigen van het netwerk rondom haar werking,
 - de website uit tot een centraal instrument voor architectuurarchieven in Vlaanderen,
 - de kennis over digitaal informatie uit en voert het gegevens in over architectuurarchieven in ODIS en Archiefbank Vlaanderen,
 - diverse acties uit om het beleid, de archiefvormers, - bewaarders en het brede publiek te sensibiliseren voor de waarde van architectuurarchieven als collectief erfgoed.

III) Daarnaast ontwikkelt het CVAA in geïntegreerde projecten kennis en expertise over een specifiek thema die renderen op de andere domeinen van zijn werking. De geïntegreerde projecten worden zowel in het organigram en in de begroting uit de reguliere werking van het CVAA gelicht omdat het CVAA hiervoor een speciale werking met partners uitbouwt.

Na Wonen in Welvaart (productiefase 2006) zal in 2010 het geïntegreerd project 02 over Renaat Braem worden gevaloriseerd. De opstart én eerste onderzoeksfase vangt in 2008 aan. De eerste gesprekken zijn reeds ondernomen voor dit geïntegreerd project 02 rond architect Renaat Braem.

De opportuniteit bestaat eruit dat het geboortjaar van deze internationaal gerenommeerde architect in 2010 is. Door deze opportuniteit is het voor het CVAA mogelijk om een samenwerking aan te gaan met ondermeer het VIOE (en eventueel het AAM) die eveneens rond het geboortjaar van de architect een werking willen opstarten. De strategische voordelen van het project zijn ondermeer:

- drukking van de kostenstructuur van het project door samenwerking met andere instellingen zoals het VIOE waarbij materiaal, expertise en communicatie gedeeld worden. Rond het archief-technische luik kan een partnership met de universiteiten worden uitgebouwd. De output van het project is daarbij meer dan de som van de ingezette middelen van de verschillende partners.
- Het CVAA kan haar rol als coördinatiecentrum uitbouwen door verschillende partners te laten samenwerken rond dit project.
- Renaat Braem was vooral belangrijk als architect tijdens de eerste naoorlogse periode. Grootschalig onderzoek naar zijn werk en persoon zullen de kennis over het architecturale erfgoed van deze periode vergroten en zullen architectuurarchieven in een nieuw licht stellen van architecten, bouwheren en bouwfirmas die totnogtoe onderbelicht bleven. Deze focus op de naoorlogse periode kadert volledig in de strategische keuze van het CVAA om in 2008 met een onderzoek naar architectuurarchieven van de jaren 1950 tot 1970 te starten.
- Onderzoek naar Braem als schrijver: het netwerk dat is opgestart rond het onderzoek naar architectuurtijdschriften zal hier opnieuw renderen. Daarnaast is samenwerking met de universiteiten aangewezen om een of meerdere onderzoekers aan te trekken om het discours van Braem te bestuderen. Dit diepte-onderzoek naar Braem als schrijver zal de algemene architectuurhistorische kennis verbeteren van de naoorlogse periode, wat belangrijk is om het acquisitieprofiel op te stellen.
- De resultaten van dit project zullen renderen op verschillende niveaus:
 - een oevrelijst opstellen: ontsluiting verbeteren, sensibilisatie voor architectuurgeschiedenis en belang van architectuurarchieven daarin
 - een integrale inventaris opstellen die de archiefstukken van Renaat Braem (verspreid over verschillende archieven) samen beschrijft. Deze inventaris zal niet alleen het archief van een van de belangrijkste naoorlogse Vlaamse architecten beter ontsluiten, het zal ook de structurele kennis verbeteren over de wijze waarop in Vlaanderen architectuurarchieven versnipperd raken over verschillende bewaarinstellingen.
 - een archivalisch-technisch onderzoek op basis van de 'case-study' Renaat Braem over orale bronnen in architectuurarchieven en architectuurgeschiedenis. De opportuniteit bestaat erin om medewerkers van Braem te interviewen, het beeld- en geluidsmateriaal dat van Braem bewaard is te ontsluiten én dit onderzoek door te trekken naar andere architecten waarvan de orale bronnen nu moeten worden opgemaakt alvorens dit kostbare materiaal verloren is. Bovendien zal het archivalisch-technische kennis genereren naar mondelinge bronnen in de architectuurgeschiedenis en -archieven. Buitenlandse kennis (zie bijvoorbeeld projecten in de VSA van bijvoorbeeld The Art Institute of Chicago) en expertise wordt naar de Vlaamse situatie vertaald.
 - een grootschalig publieksproject (tentoonstelling, reportage, boek, ...): sensibilisatie van het brede publiek

3.1.3 Stappenplan

Jaar 1 (2008)

- Valorisatie onderzoek Isia Isgour (gestart en gevoerd in 2007)
- Onderzoek project 'architectuurtijdschriften excerpteren'
- Onderzoek naar niet gedeponeerde architectuurarchieven van de eerste naoorlogse periode (jaren 1950-1970) in functie van ontwikkeling acquisitieprofiel en toekomstmodel
- Stafkaart architectuurarchieven aanvullen en verfijnen
- Coördinatie:
 - o dagelijkse adviesverlening
 - o Adviesraad: noden raadplegen, distributie kennis en deskundigheid, debat
 - o aanwezigheid, kennisopbouw en verspreiding via nationaal en internationaal netwerk
- Sensibilisatie

Meetbaar resultaat

- Publicatie Isia Isgour in reeks *Focus Architectuurarchieven 02*
- Overdracht van architectuurarchieven eerste naoorlogse periode naar erkende instelling (CVAa of andere)
- Oplijsten en eerste beschrijving niet gedeponeerde architectuurarchieven eerste naoorlogse periode
- Opbouw model voor toekomst met integratie noden sector en kennis veld architectuurarchieven
- Vorderingsverslag onderzoek Geïntegreerd Project 02
- Partnerships met instellingen en archiefvormers
- Sensibilisatie:
 - o Aanwezigheid publieksevenementen
 - o Educatief Project Wonen in Welvaart loopt in scholen

Jaar 2 (2009)

- Valorisatie project 'architectuurtijdschriften excerpere'
- Vervolg onderzoek architectuurarchieven eerste naoorlogse periode. Vandaar uit toekomstmodel en acquisitieprofiel verfijnen.
- Geïntegreerd project 02 rond Renaat Braem: onderzoek en voorbereiding valorisatie (In 2008 wordt dit onderzoek opgestart. In dat jaar moet ook de financiering van dit project via sponsoring, projectsubsidies en partnerships worden uitgewerkt. Vandaar dat dit project vanaf 2009 niet meer in de 'reguliere' begroting zit).
- Onderzoek en uitbouw begeleiding actieve architectenbureaus
- Ontwikkeling *Toolbox voor archiefvormers*
- Onderzoek digitalisering én digitale architectuurarchieven
- Coördinatie:
 - o dagelijkse adviesverlening
 - o Adviesraad: noden raadplegen, distributie kennis en deskundigheid, debat
 - o aanwezigheid, kennisopbouw en verspreiding via nationaal en internationaal netwerk
- Sensibilisatie

Meetbaar resultaat

- 'architectuurtijdschriften excerpere': publicatie (on-line of/en in boekvorm) en distributie
- Overdracht van architectuurarchieven eerste naoorlogse periode naar erkende instelling (nooddepot CVAa of andere)
- Opmaken eerste rapport model voor toekomst én eerste rapport acquisitiemodel. Evaluatie en definiëring resterende noden en onderzoeksvragen.
- Vorderingsverslag onderzoek Geïntegreerd Project 02
- Partnerships met instellingen en archiefvormers (met nog actieve archiefvormers: opstarten proefproject(en) *Toolbox*)
- Eerste versie *Toolbox voor archiefvormers* én opstarten proefproject(en)
- Acquisitiemodel krijgt vorm – levend document: permanent bijschaven
- Sensibilisatie:
 - o Aanwezigheid publieksevenementen
 - o Educatief Project Wonen in Welvaart loopt in scholen

Jaar 3 (2010)

- Valorisatie en publiekswerking rond Geïntegreerd Project 02 Renaat Braem
- Opstart en uitvoering educatief project rond Geïntegreerd Project 02 Renaat Braem
- Onderzoek digitalisering
- Perfectionalisering *Toolbox*
- Uitbouw begeleiding actieve architectenbureaus
- Synthese maken toekomstmodel en acquisitieprofiel
- Acties ondernemen (archiefoverdrachten regelen, voorbereiden, partnerships, ...) om acquisitieprofiel uit te voeren en toekomstmodel in realiteit te brengen
- Vanuit toekomstmodel en acquisitieprofiel onderzoek initiëren en partners zoeken:
 - o voor onderzoek dat inhoudelijke klemtonen legt (reeks *Focus architectuurarchieven*)
 - o voor onderzoek dat technisch archivalische noden in kaart brengt en oplossingen uitdenkt.
- Coördinatie:
 - o dagelijkse adviesverlening
 - o Adviesraad: noden raadplegen, distributie kennis en deskundigheid, debat
 - o aanwezigheid, kennisopbouw en verspreiding via nationaal en internationaal netwerk
- Sensibilisatie

Meetbaar resultaat

- Valorisatie en publiekswerking Geïntegreerd Project 02 Renaat Braem:
 - o Publieksevenement
 - o Catalogus
 - o Educatief project Geïntegreerd Project Renaat Braem
- Oeuvrelijst publiceren (reeks *Focus Architectuurarchieven* deel 03)
- Archieftechnisch onderzoek publiceren (reeks *Handleiding Architectuurarchieven* 04)
- Onderzoek digitalisering ter voorbereiding van *Handleiding Architectuurarchieven* 05
- Productie *Toolbox* en verspreiding, implementatie in dagelijkse werking architecten bureaus en architectuuropleidingen
- Eindrapport toekomstmodel en acquisitieprofiel
- Sensibilisatie:
 - o Aanwezigheid publieksevenementen
 - o Educatief Project Wonen in Welvaart loopt in scholen
 - o Educatief project rond Geïntegreerd Project 02 Renaat Braem
 - o Promotie *Toolbox*

Jaar 4 (2011)

- Acties ondernemen (archiefoverdrachten regelen, voorbereiden, partnerships, ...) om acquisitieprofiel uit te voeren en toekomstmodel in realiteit te brengen
- Opvolgen *Toolbox*, verdere verfijning en actualisering project digitalisering, partnerships met actieve architectenbureaus verder uitwerken
- Onderzoek vanuit toekomstmodel en acquisitieprofiel voltooien en valoriseren
 - o publicatie in reeks *Focus architectuurarchieven 04*
 - o technisch archivalisch onderzoek valoriseren (*Handleiding Architectuurarchieven 05*)
- Na evaluatie ontwikkelingen in het veld en in functie van uitvoeren acquisitieprofiel en toekomstmodel nieuw onderzoek initiëren dat
 - o zowel inhoudelijke klemtonen legt (*Focus architectuurarchieven 05*)
 - o als de resterende technisch archivalische noden in kaart brengt en oplossingen uitdenkt.
- Opstart en onderzoek Geïntegreerd Project 03
- coördinatie:
 - o dagelijkse adviesverlening
 - o Adviesraad: noden raadplegen, distributie kennis en deskundigheid, debat
 - o aanwezigheid, kennisopbouw en verspreiding via nationaal en internationaal netwerk
- Sensibilisatie

Meetbaar resultaat

- Oplijsten evolutie uitvoering acquisitieprofiel en toekomstmodel
- Vorderingsstaat Geïntegreerd Project 03
- Implementatie *Toolbox* bij architectenbureaus
- Publicatie archivalisch-technisch onderzoek in reeks *Handleiding architectuurarchieven 05* (boekvorm of digitaal)
- Publicatie in reeks *Focus architectuurarchieven* deel 04
- Startnota en afspraken partners nieuw technisch archivalisch onderzoek
- Startnota en afspraken partners nieuw onderzoek naar inventarisatie en ontsluiting van één archiefvormer (*Focus architectuurarchieven 05*)
- Vorderingsstaat Geïntegreerd Project 03
- Sensibilisatie:
 - o Aanwezigheid publieksevenementen
 - o Educatief Project Wonen in Welvaart loopt in scholen
 - o Educatief project rond Geïntegreerd Project 2 Renaat Braem
 - o Promotie *Toolbox*

Jaar 5 (2012)

- Acties ondernemen (archiefoverdrachten regelen, voorbereiden, partnerships, ...) om acquisitieprofiel uit te voeren en toekomstmodel in realiteit te brengen
- Diepgaande evaluatie werking (2008-2012) in functie van opstellen beleidsplan (2013-2017)
- Onderzoek Geïntegreerd Project 03
- Vervolg en valorisatie archieftechnisch onderzoek
- Vervolg en valorisatie onderzoek in reeks *Focus Architectuurarchieven 05*
- coördinatie:
 - o dagelijkse adviesverlening
 - o Adviesraad: noden raadplegen, distributie kennis en deskundigheid, debat
 - o aanwezigheid, kennisopbouw en verspreiding via nationaal en internationaal netwerk
- Sensibilisatie

Meetbaar resultaat

- Vorderingsrapport uitvoeren acquisitie en toekomstmodel: aantal verworven architectuurarchieven of overdrachten. Mate waarin het acquisitieprofiel wordt ingevuld meten.
- Voorleggen beleidsplan (2013-2017)
- Vorderingsrapport Geïntegreerd Project 03
- Publicatie onderzoek in reeks *Focus Architectuurarchieven 05*
- Publicatie *Handleiding architectuurarchieven 06* (boekvorm of digitaal)
- Sensibilisatie:
 - o Aanwezigheid publieksevenementen
 - o Educatief Project Wonen in Welvaart loopt in scholen
 - o Educatief project rond Geïntegreerd Project 2 Renaat Braem
 - o Promotie *Toolbox*

3.2 Personeel en begroting

3.2.1 Personeel

3.2.1.A Intern, bestaande personeelsstructuur

Het doelpubliek van het CVAA is erg divers. Het is van belang dat de huidige en toekomstige medewerkers van het CVAA goed vertrouwd zijn met de diverse noden van de verschillende doelgroepen. De medewerkers van het CVAA zijn zeer vertrouwd met de wetenschappelijke onderzoekswereld die gebruik maakt van architectuurarchieven, de archiefwereld en ze kennen de gevoeligheden van het vakgebied van de restauratie. Door de inbedding van het CVAA in het VAI is dat gegarandeerd voor de architecten (belangrijkste archiefvormers).

Het personeelsbestand omvat vandaag:

- 1 archiefcoördinator, historica
- 1 kunsthistorica
- 1 historica/archivaris

1 archiefcoördinator (5/5)

De archiefcoördinator is eindverantwoordelijke betreffende de archiefwerking en voert het voorgestelde beleidsplan uit. Zij legt contacten met de andere archieven, brengt de problematiek in kaart, initieert samenwerking, is aanspreekpunt voor het onderbrengen van privé-archieven, zet publieksgerichte acties op en is de belangrijkste bemiddelaar naar de overheid omtrent de architectuurarchieven. De archiefcoördinator begeleidt en coördineert de werkopdrachten van de historicus/archivaris en kunsthistoricus.

De huidige archiefcoördinator is historica, behaalde een diploma Cultuurmanagement aan de Universiteit van Barcelona en zal in het voorjaar haar doctoraatsthesis verdedigen over de sociale betekenis van architectuur en wonen tijdens het interbellum in Vlaanderen.

1 historica/archivaris (4/5)

De historica/archivaris heeft een grondige kennis van de actuele archiefwerking in binnen en buitenland. Deze werknemer kan daardoor op grond van deze specifieke kennis de opdrachten van de archiefcoördinator uitwerken.

De historica/archivaris analyseert ook mogelijke praktische modellen voor schenkingen aan het CVAA. Zij maakt modellen voor 'ordeningsplan' en 'archiefschema' specifiek toegepast op de architectuurarchieven. Deze persoon is tevens verantwoordelijk voor het centraliseren van de databankgegevens en de ontsluiting via de website. Samen met de kunsthistorica voert deze persoon ook de inhoudelijke werking uit.

De huidige historica/archivaris behaalde het diploma papierrestauratie.

1 kunsthistorica (3/5)

Deze persoon vervult slechts een parttime opdracht en neemt momenteel zowel de administratieve (1/5) als inhoudelijke taken (2/5) op met betrekking tot het CVAA.

3.2.1.B Extern personeel

Een deel van de personeelsadministratie en boekhouding worden uitbesteed aan externen (Internationaal Kunstcentrum deSingel). De assistentie inzake de zakelijke leiding wordt door de voorzitter van de Raad van Bestuur en door een werknemer van deSingel opgevolgd.

Het CVAa heeft vanaf haar opstartfase gebruik gemaakt van het aanwerven van tijdelijke expertise of het uitbesteden van een deel van het zeer specifieke onderzoek aan derden. Deze externe medewerkers worden gefinancierd met projectgelden.

Daarnaast wordt ook samengewerkt met stagiaires van de opleiding Kunstwetenschappen UGent en Master Archivistiek VUB.

3.2.1.C Aangroei personeel

Het is duidelijk dat het CVAa voor de oplegde opdrachten een groeiscenario voor personeelsaangroei moet uittekenen.

De zakelijke leiding wordt momenteel waargenomen door de directeur van het VAI/CVAa in samenwerking met de coördinator van het CVAa met een adviserende rol van deSingel. Op termijn moet een **zakelijk leider** van het VAI/CVAa naast de directeur van het VAI en de coördinator van het CVAa de volledige verantwoordelijkheid hiervoor dragen, cfr. beleidsplan 2006-2009 VAI. De uitbouw van het personeelsbestand van het VAI maakt voorwerp uit van een apart plan. Het is vanzelfsprekend dat CVAa en VAI wederzijds genieten van de expertise die ze verenigen.

3.2.1.D Organigram

Aandeel nieuwe medewerkers telkens tussen haken toegevoegd.

Huidige personeelsbezetting (2007)	1 coördinator 5/5 1 archivaris 4/5 1 inhoudelijke medewerker/administratief 3/5
2008	1 coördinator 5/5 1 archivaris 5/5 (+1/5) 1 inhoudelijke medewerker 4/5 (+1/5)

3.2.2 Financiële middelen

Het CVAa wordt jaarlijks betoelaagd door de Vlaamse Gemeenschap. Het CVAa kan bijkomende opdrachten krijgen van de overheid. Deze worden met extra subsidies voor projecten betoelaagd.

Het CVAa zoekt bijkomende financiële middelen en sponsors voor publieksevenementen, publicaties en andere activiteiten. Het CVAa zoekt steeds naar een inhoudelijke samenwerking met de partners en kan niet zomaar het kwaliteitslabel of de naam van de instelling met allerlei partners verbinden.

De ervaring van de beleidsperiode 2003-2007 heeft geleerd dat de geïntegreerde projecten zeer zwaar wegen op de kostenstructuur van het CVAa. Dat dwingt het centrum om hiervoor samenwerkingsakkoorden af te sluiten met andere instellingen en om alternatieve financiële middelen te zoeken (projectsubsidies of private of andere sponsors). Het CVAa zal in de beleidsperiode 2008-2012 op dezelfde wijze deze geïntegreerde projecten trachten te financieren. Vanuit de eigen basiswerking en de opgebouwde know-how binnen het centrum betekent de bijkomende financiering van de geïntegreerde projecten een besparing op de realisatie ervan. Deze geïntegreerde projecten betekenen ook een meerwaarde naar visibiliteit en positionering van het centrum.

3.3 Evaluatie

Het beleidsplan is een kader waartegen de jaarwerking van het CVAa zal worden ontwikkeld. De concrete werking zal echter op sommige punten de vooropgestelde scenario's in het beleidsplan ontkrachten of versneld doen plaatsvinden. Daarom moeten evaluatie en bijsturing een wezenlijk onderdeel uitmaken van het beleidsplan. Zo wordt het plan geen dode letter maar kan het een dynamisch document zijn dat de rode draad van het beleid van het CVAa in zich draagt.

- Op de jaarlijkse brainstorm met de leden van de Raad van Bestuur en van de Algemene Vergadering van het VAI/CVAa zal de jaarwerking tegen het licht van het beleidsplan worden gehouden.
- Op de jaarlijkse bijeenkomst van de adviesraad zal dit eveneens gebeuren. De samenstelling van deze adviesraad is grondig anders dan die van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering.
- Tussentijds zal op regelmatige basis intern worden geëvalueerd of de planning, de beoogde doelstellingen en de werkmethode efficiënt en realistisch zijn, zowel binnen het CVAa als binnen het ruimere kader van het VAI. Bijsturing moet steeds mogelijk zijn om de vooropgestelde doelstelling te verwezenlijken.

Financiële evaluatie zal op regelmatige basis gebeuren met de directeur van het VAI en de zakelijk leider van het kunstencentrum deSingel.

4. Bijlagen

4.1 Situering en infrastructuur

Cfr. Beleidsplan VAI 2006-2009

De kantoren van het VAI/CVAa zijn in het gebouwencomplex van deSingel gehuisvest.

- Door het VAI/CVAa is een kantoorvleugel in gebruik genomen onder de VRT studio's. Het VAI/CVAa heeft ook een aanzienlijke opslag- en archiefruimte ter beschikking in de kelder van het complex.
- Het VAI/CVAa betaalt onderhouds- en verbruikskosten voor het gebruik van de kantoren. Het VAI/CVAa maakt gebruik van alle mogelijke logistieke faciliteiten van deSingel zoals netwerking voor pc en telefonie en van de materiële infrastructuur zoals daar zijn: vergaderruimte, gebruik van grote en kleine publiekszalen, parking, onthaalbalie, café en refter.

Voor de archiefwerking zal samenwerking met een aantal partners aangewezen zijn, daar het archiveren niet in de gebouwen van deSingel kan gebeuren.

In de nieuwbouw van deSingel is vanaf 2008 een nieuw ruim kantoor bestemd voor het VAI/CVAa. De ligging van de kantoren op de publieksas van deSingel en met eigen toegang is voor het VAI/CVAa een belangrijke vooruitgang. Het VAI/CVAa krijgt er immers een publiek gezicht.

- De nieuwe leeszaal van de Conservatoriumbibliotheek met multimediaruimte annex bookshop is voor het VAI/CVAa een opportuniteit om de werking van het VAI/CVAa meer zichtbaar en meer bereikbaar te maken voor haar doelpubliek. Het documentatiecentrum van het VAI zal in de leeszaal toegankelijk zijn voor het publiek via een informatiehoek (loketfunctie) en consultatieruimte. Het CVAa zal er tevens haar publiekswerking in verband met expertisecentrum onderbrengen. De leeszaal is dagelijks van 10 tot 22 uur open (tijdens schooldagen en deSingel-voorstellingen).
- In het bouwplan zit de uitbouw van een nieuwe tentoonstellingsruimte. De huidige tentoonstellingsmogelijkheden worden dus vergroot. Dit betekent dat grotere of twee kleinere tentoonstellingen gelijktijdig kunnen doorgaan zodat er flexibel gewerkt kan worden. Het VAI en het CVAa kunnen, al dan niet samen of in coproductie met deSingel, tentoonstellingen van verschillende formaten opzetten om hun doelpubliek te verruimen, hun onderzoeksresultaten te presenteren of om vraagstukken waarmee zij in hun werking worden geconfronteerd zichtbaar te maken.

4.2 Ledenlijst van de Raad van Bestuur

Wivina Demeester, Monnikendreef 5, 2980 Zoersel, Belg (voorzitter algemene vergadering en raad van bestuur)

Gewezen minister; verscheidene bestuursmandaten waaronder voorzitter van internationaal Kunstcentrum deSingel, voorzitter van Extra City, penningmeester van het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel, voorzitter van Vlaanderen Bouwt vzw en lid van de raad van bestuur van de Filharmonie

Piet Van Cauwenberghe, Leernsesteenweg 185D, 9800 Deinze
architect-stedenbouwkundige, ondervoorzitter VAI

Christian Dugardyn, Zwarthoutstraat 9, 2550 Waarloos, Belg
Verantwoordelijk voor architectuurprogramma BBL, penningmeester VAI

Hilde Heynen, Volmolenlaan 22/101, 3000 Leuven, Belg
Professor bij het Departement Architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening (ASRO) van de Katholieke Universiteit Leuven, secretaris VAI

Kristiaan Borret, Eden City 17, 1190 Brussel, Belg
Stadsbouwmeester van Antwerpen, gastprofessor aan de Universiteit Gent

André Loeckx, Volhardingslaan 22, 3001 Heverlee, Belg
professor, voorzitter van het departement architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening (ASRO) van de Katholieke Universiteit Leuven

Paul Van Lindt, Eversemsesteenweg 42, 1852 Grimbergen, Belg
departement leefmilieu en infrastructuur, afdeling Monumenten en Landschappen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Jan Vermassen, OLV Ter Hoyen, Lange Violettestraat, 9000 Gent, Belg
Architect, directeur Reproductiefonds Vlaamse musea

Inge Schoups, Transvaalstraat 29, 2600 Berchem, Belg
archivaris en bestuurscoördinator stadsarchief Antwerpen

Jan Strubbe, Bollostraat 152, 3140 Keerbergen, Belg
Directeur-generaal Waterwegen en Zeewezen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Ignace Vandenaabeele, coupure links 179, 9000 Gent, Belg
Projectontwikkelaar

Marcel Smets, Beukenlaan 16, 3001 Heverlee
Vlaams bouwmeester, hoogleraar stedenbouw

4.3 Ledenlijst van de Algemene Vergadering

Wivina Demeester, Monnikendreef 5, 2980 Zoersel, Belg (voorzitter algemene vergadering en raad van bestuur)

Gewezen minister, verscheidene bestuursmandaten waaronder voorzitter van internationaal Kunstcentrum deSingel, voorzitter van Extra City, penningmeester van het Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel, voorzitter van Vlaanderen Bouwt vzw en lid van de raad van bestuur van de Filharmonie

Piet Van Cauwenberghe, Leernsesteenweg 185D, 9800 Deinze
architect-stedenbouwkundige, ondervoorzitter VAI

Christian Dugardyn, Zwarthoutstraat 9, 2550 Waarloos, Belg
Verantwoordelijk voor architectuurprogramma BBL, penningmeester VAI

Hilde Heynen, Volmolenlaan 22/101, 3000 Leuven, Belg
Professor bij het Departement Architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening (ASRO) van de Katholieke Universiteit Leuven, secretaris VAI

Kristiaan Borret, Eden City 17, 1190 Brussel, Belg
Stadsbouwmeester van Antwerpen, gastprofessor aan de Universiteit Gent

André Loeckx, Volhardingslaan 22, 3001 Heverlee, Belg
Professor, voorzitter van het departement architectuur, stedenbouw en ruimtelijke ordening (ASRO) van de Katholieke Universiteit Leuven

Paul Van Lindt, Eversemsesteenweg 42, 1852 Grimbergen, Belg
Departement leefmilieu en infrastructuur, afdeling Monumenten en Landschappen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Jan Vermassen, OLV Ter Hoyen, Lange Violettestraat, 9000 Gent, Belg
Architect, directeur Reproductiefonds Vlaamse musea

Inge Schoups, Transvaalstraat 29, 2600 Berchem, Belg
archivaris en bestuurscoördinator stadsarchief Antwerpen

Jan Strubbe, Bollostraat 152, 3140 Keerbergen, Belg
Directeur-generaal Waterwegen en Zeewezen, ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Ignace Vandenaabeele, coupure links 179, 9000 Gent, Belg
Projectontwikkelaar

Marcel Smets, Beukenlaan 16, 3001 Heverlee
Vlaams bouwmeester, hoogleraar stedenbouw

Geert Bekaert, Koepoortbrug 4, 2000 Antwerpen, Belg (oud-voorzitter)
Professor emeritus aan de K.U. Leuven en de T.U. Eindhoven,

Bob Van Reeth, Paardenmarkt 85, 2000 Antwerpen, Belg
voormalig Vlaams bouwmeester, architect, hoogleraar

Filip De Pau, Prinsenhofstraat 7, 9900 Eeklo, Belg
stadsarchitect Eeklo

Christine Conix, Doornstraat 10, 2530 Boechout, Belg
Architect

André Bergen, Vlaskouter 20, 8500 Kortrijk, Belg
voorzitter directiecomité KBC Bank, gedelegeerd bestuurder en ondervoorzitter directiecomité KBC

Goedele Desmet, Lambert Crickxstraat 16, 1070 Brussel, Belg
architect, docent K.U.Leuven

Marc Dubois, Holstraat 69, 9000 Gent
auteur, architect, docent aan het departement architectuur, Sint-Lucas Gent & Brussel

4.4 Statuten van het Vlaams Architectuurinstituut